

Minna Iivonen

Ryhmätheraplay -vuorovaikutusleikin käyttäminen lapsen vuorovaikutustaitojen tukemiseen Positiivisen mielenterveyden edistäminen

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sairaanhoitaja

Hoitotyön koulutusohjelma

Opinnäytetyö

22.5.2017

<p>Tekijä(t) Otsikko</p> <p>Sivumäärä Aika</p>	<p>Minna Iivonen Ryhmätheraplay - vuorovaikutusleikin käyttäminen lapsen vuorovaikutustaitojen tukemiseen Positiivisen mielenterveyden edistäminen 38 sivua + 6 liitettä 22.5.2017</p>
<p>Tutkinto</p>	<p>Sairaanhoitaja (AMK)</p>
<p>Koulutusohjelma</p>	<p>Hoitotyön koulutusohjelma</p>
<p>Suuntautumisvaihtoehto</p>	<p>Sairaanhoitaja</p>
<p>Ohjaaja(t)</p>	<p>FT, TtM, Sh, lehtori Marja Salmela</p>
<p>Opinnäytetyö tehtiin Positiivisen mielenterveyden edistäminen lapsiperheissä – hankkeen alla. Hankkeaiho on suunniteltu AMK Metropolian sekä Kymenlaakson AMK:n kanssa</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten Theraplay-menetelmään pohjautuva vuorovaikutusleikki toimii lapsen vuorovaikutustaitojen sekä lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymisen tukemiseen erityislastentarhaopettajien näkökulmasta. Tavoitteena oli tuoda esille tietoa lapsen vuorovaikutustaitojen ja positiivisen mielenterveyden kehittämisestä, sekä tuottaa tietoa vuorovaikutusleikin soveltuvuudesta näiden tukemiseen. Toivon tämän työn lisäävän lapsen hoitajan ymmärrystä vuorovaikutustaitojen tärkeydestä lapsen positiivisen mielenterveyden kehittämisessä, jotta vuorovaikutustaidoissa apua tarvitseva lapsi saa enemmän tukea ongelmassaan. Tämän ymmärryksen ja toiminnan kautta, voimme ennaltaehkäistä entistä tehokkaammin mielenterveysongelmia ja hyödyn näkyvän ihmisen hyvinvointina aikuisiässä.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ryhmähaastattelemalla kuutta konsultoivaa erityislastentarhaopettajaa saman aikaisesti. Aineiston analysoin induktiivisella sisällönanalyysillä.</p> <p>Tulokset olivat hyvin positiivisia. Tulosten pohjalta voin tehdä johtopäätökset, että vuorovaikutusleikki toimii hyvin erityislastentarhaopettajien mielestä lapsen vuorovaikutustaitojen sekä positiivisen mielenterveyden tukemiseen. Vuorovaikutusleikki voisi soveltua varsin hyvin mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn käytettynä työvälineenä.</p>	
<p>Avainsanat</p>	<p>mielenterveys, kiintymyssuhde, lapsen kehitys, vuorovaikutus, vuorovaikutustaidot, ryhmätheraplay, vuorovaikutusleikki</p>

Author(s) Title	Minna Iivonen Group Theraplay -using group therapy to support the child's interaction skills
Number of Pages Date	Promoting positive mental health 38 pages + 6 appendices 22 May 2017
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Nursing and Health Care
Specialisation option	Nursing
Instructor(s)	Marja Salmela, PhD, MNSc, RN, Lecturer
<p>This thesis was made to promote under the project - positive mental health in families with children. The project has been designed with University of Applied Sciences Metropolia and Kymenlaakso University of Applied Sciences.</p> <p>The purpose of this thesis was to find out how the group therapy method works to support a child's interaction skills and the development of the positive mental health of a child from the perspective of kindergarten special teachers. The aim was to provide information on the development of a child's interaction skills and positive mental health and to provide information on the suitability of the interaction play to support them. I hope this work will increase the understanding of a child's nurse about the importance of interaction skills in the development of a positive mental health of a child so that a child in need of interaction can get more support for their problem. Through this understanding and action, we can more effectively prevent mental health problems and benefit from visible human well-being during adulthood.</p> <p>This thesis was carried out as a qualitative study by group interviewing simultaneously six consultative kindergarten special teachers. I analyzed the material with inductive content analysis.</p> <p>The results were very positive. Based on the results, I can conclude from the point of view of kindergarten special teachers that group therapy supports very well child's interaction skills and positive mental health. The group therapy could be very well suited as a tool for preventing mental health problems.</p>	
Keywords	Mental health, affection, child development, interaction, interaction skills, group therapy

Sisällys

1	Johdanto	3
2	Positiivisen mielenterveyden kehittyminen	5
2.1	Varhaisen lapsuuden vaikutus mielenterveyteen aivokemiallisesti	6
2.2	Stressin vaikutus lapsen aivojen kehittymiseen	7
3	Vuorovaikutus	7
3.1	Sosiaaliset taidot	9
3.2	3–5-vuotiaan lapsen sosiaaliset taidot	9
4	Kiintymyssuhdeteoria	10
4.1	Sekundaarisen kiintymyssuhteen synty päivähoitossa	11
4.2	Ammattilainen varhaisen vuorovaikutuksen tukijana	12
5	Ryhmätheraplay - vuorovaikutusleikin synty	13
5.1	Vuorovaikutusleikin käyttö varhaiskasvatuksessa	15
5.2	Vuorovaikutusleikkituokio	15
6	Aikaisemmin tehtyjä Theraplay-tutkimuksia Suomessa	17
7	Työn tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	19
8	Metodi	20
8.1	Ryhmähaastattelu teemahaastattelun keinoin	20
8.2	Sisällön analyysi	24
8.3	Työn julkaisu	25
9	Tutkimustulokset	25
9.1	Vuorovaikutusleikki lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymisen tukena	26
9.2	Vuorovaikutusleikki lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymisen tukena	30
10	Pohdintaa	32
10.1	Tulosten tarkastelu	32
10.2	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	34
10.3	Johtopäätökset	37
11	Lähteet	38

Liitteet

Liite 1. Tiedon hakua kuvaava taulukko

Liite 2. Informointikirje tutkimuksesta

Liite 3. Teemahaastattelun teemat

Liite 4. Vuorovaikutusleikki vuorovaikutustaitojen kehittymisen tukena tulokset pelkistyneeseen

Liite 5. Vuorovaikutusleikki lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymisen tukena tulokset pelkistyneeseen

Liite 6. Tutkimuslupa

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö tehtiin Positiivisen mielenterveyden edistäminen lapsiperheissä – hankkeen alla. Hankeaiho on suunniteltu Ammattikorkeakoulu Metropolian sekä Kymenlaakson AMK:n kanssa.

Työtä aloittaessa olin tuore äiti ja ajatukseni olivat vahvasti vauvan ympärillä. Vauva-aikana idea työlle lähti kumpuamaan varhaisen vuorovaikutuksen kautta. Halusin syventää tietouttani varhaisesta vuorovaikutuksesta, erityisesti siitä, kuinka vuorovaikutustaidot vaikuttavat lapsen kehittyvään mielenterveyteen. Aiheeseen tutustuessani törmäsin vuorovaikutushoitona käytettyyn Theraplay-menetelmään. Menetelmä pitää paljon sisällään asioita, joilla näen yhteyden lapsen psyykkiseen kehitykseen ja tätä kautta positiivisen mielenterveyden edistämiseen. Menetelmän avulla voidaan hoitaa varhaisen vuorovaikutuksen aikana syntyneitä vaurioita ja tukea lapsen vuorovaikutustaitoja. (Mitä on theraplay-terapia? 2017.)

Mielenterveysongelmat ovat kasvussa Suomessa ja jo monet nuoret jäävät Suomessa työkyvyttömyyseläkkeelle mielenterveysongelmien takia. Mielenterveysongelmat olivat nuorilla aikuisilla vuonna 2012 yleisin peruste työkyvyttömyyspäätökselle. (Ahola ym. 2014: 3441.) Varhaisella puuttumisella ja ennaltaehkäisyllä voimme ehkäistä lasten ja nuorten mielenterveysongelmia (Membride 2016: 552).

Varhaislapsuudessa koetun puutteellisen vuorovaikutuksen on todettu olevan yhteydessä myöhemmin ilmeneviin mielenterveysongelmiin (Martin – Karlsson – Marttunen 2011: 550). Pikkulapsipsykiatriassa ollaan siinä pisteessä, että ymmärretään lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana tapahtuvalla vuorovaikutuksella olevan yhteys lapsen psyykkiseen kehitykseen. Silti alan tieteellistä tutkimusta on vasta varsin rajallisesti. (Puura – Tamminen 2016: 958.)

Tulen opinnäytetyössäni tutkimaan, millä tavalla Theraplay menetelmään pohjautuva ryhmätheraplay vahvistaa lapsen vuorovaikutustaitoja erityislastentarhaopettajien mielestä sekä miten ryhmätheraplayn käyttö tukee lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymistä. Hankkeessa keskitytään 3–5-vuotiaisiin lapsiin, minkä vuoksi lähden tutustumaan ryhmätheraplayn käyttöön päiväkodeissa. Ryhmätheraplay tunnetaan myös nimellä vuorovaikutusleikki ja tätä nimitystä tulen jatkossa käyttämään tässä työssä (Ryhmätheraplay-koulutusohjelma. 2017).

Työlläni pyrin lisäämään lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten tietoisuutta kertomalla tietoa lapsen vuorovaikutustaitojen ja positiivisen mielenterveyden kehittymisestä sekä tuomalla tietoa, miten vuorovaikutusleikki tukee erityislastentarhaopettajien näkökulmasta lapsen vuorovaikutustaitoja ja lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymistä. Lapsen hoitajan tietoisuuden lisääntyessä aiheesta, toivon vuorovaikutustaidoissa apua tarvitsevan lapsen saavan enemmän tukea ongelmassaan. Kun ymmärrämme lapsen kehitystä, voimme toiminnallamme vahvistaa sitä. Tämän ymmärryksen ja toiminnan kautta, voimme ennaltaehkäistä entistä tehokkaammin mielenterveysongelmia.

Aineistoni keräsin haastattelemalla kuuden erityislastentarhaopettajan näkökulmia vuorovaikutusleikistä, kuinka he kokevat vuorovaikutusleikin vahvistavan lapsen vuorovaikutustaitoja sekä miten he näkevät vuorovaikutusleikin toimivan lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymisen tukemiseen. Aineiston analysoin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Opinnäytetyöni kohderyhmänä on lasten parissa työskentelevät. Esimerkkejä ammattiryhmistä: erityislastentarhaopettajat, lastentarhaopettajat, lähihoitajat, lastenhoitajat, sairaanhoitajat, terveydenhoitajat

2 Positiivisen mielenterveyden kehittyminen

Tietoa keräsin aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta. Tiedonhakuja on myös suoritettu tietokannoista: Medic, Cinahl, Melinda. Myös Googlea on käytetty löytämään luotettavia tietolähteitä. Tiedon hakua kuvaava taulukko liitteessä yksi (liite 1).

Hyvälle mielenterveydelle on monta eri määritelmää. Psykkinen hyvinvointi ja kyky sopeutua eri tilanteisiin sekä ympäristöön voidaan katsoa hyväksi mielenterveydeksi. Mielenterveys muovautuu ihmiselle elämänsä varrella. (Armaton – Koistinen 2007: 375.) Positiiviseksi mielenterveydeksi on kuvattu myös kykyä kohdata vastoinkäymiset, hyvät sosiaaliset suhteet, onnellisuus, mielihyvän tunne. Sitoutuminen ja saavutukset ovat asioita, jotka voidaan katsoa tukevan hyvää mielenterveyttä. (Korkeila 2017: 209.)

Lapsuus sekä nuoruus ovat vahvaa kehityksen ja kasvun aikaa. Tapahtumat tässä iässä, sosiaaliset suhteet sekä fyysinen ja psykkinen kasvu luovat pohjaa tulevaisuuden hyvinvoinnille. (Lasten ja nuorten mielenterveys.) Näin ollen perheellä on suuri vaikutus lapsen hyvinvointiin. Lapsen elämässä on mielenterveyttä suojaavia tekijöitä sekä riskitekijöitä. Suojaavia tekijöitä ovat mm. vastavuoroinen pysyvä ihmissuhde, joka kulkee läpi elämän ihmisen mukana. (Armaton – Koistinen 2007: 349.) Lapsena koettu hyvä vuorovaikutus suojaaa lapsen mielen kehittymistä, tähän kuuluu mm. iloisten tunnekokemusten jakaminen vanhemman kanssa. Laiminlyöty vuorovaikutussuhde lapsen ja vanhemman välillä kuuluu riskitekijöihin. On olemassa tekijöitä, kuten onnettomuudet, vanhemman sairaudet, köyhyys, jotka voivat kuormittaa vanhempaa niin paljon, että tämä ei kykene riittävän hyvään vuorovaikutukseen lapsensa kanssa. Heikentynyt vuorovaikutus nähdään tutkimusten valossa uhkana lapsen terveille kehitykselle. (Puura – Tamminen 2016: 951.)

Puutteellinen vuorovaikutus voi näkyä myöhemmin mielenterveysongelmina. Lapsena koettu turvaton kiintymyssuhde on todettu olevan yhteyksissä mielenterveyshäiriöihin: masennukseen, käytöshäiriöihin, syömishäiriöihin, ahdistuneisuushäiriöihin, päihdehäiriöihin, psykoottisiin oireisiin, persoonallisuuspatologiaan ja itsetuhoisuuteen. Turvallinen kiintymyssuhde taas vahvistaa tekijöitä, kuten hyvä itsetunto, sosiaaliset taidot, hyvä akateeminen suoriutuminen, joiden voidaan katsoa suojaavan esim. masennukselta. (Martin – Karlsson – Marttunen 2011: 550.) Aihetta on tutkittu myöhäisnuoruusiässä olevien nuorten parissa, jossa tulokset kertoivat, että turvattoman kiintymyssuhteen omaavat nuoret kokivat sosiaaliset tilanteet uhkaavampina kuin nuoret, joilla oli turvallinen

kiintymyssuhde. Tämän tuloksen voidaan katsoa johtuvan siitä, että turvattoman kiintymyssuhteen nuoret tulkitsevat vuorovaikutussuhteita kielteisesti, mikä taas lisää depressoivista ajattelua ja -tunteilua. (Martin ym. 2011: 551.)

Mielenterveydelliset ongelmat esim. masennus käyvät yhteiskunnalle kalliiksi, koska mm. näiden myötä ihminen on vaarassa syrjäytyä, mikä johtaa sairaslomiin ja työkyvyttömyyteen (Martin ym. 2011: 552). Nykypäivänä on jo lasten mielenterveysongelmien ehkäisyn ja hoidon tarve lisääntynyt (Mäkelä – Salo 2011: 327). Lasten mielenterveyshäiriöissä on hyvin tärkeää panostaa varhaiseen ennaltaehkäisyyn. Lisää tutkimusta tarvitaan lapsen varhaisista alkuvuosista ja pienten lasten mielenterveyshäiriöistä, jotta saataisiin hallinto sitoutumaan paremmin varhaisen puuttumisen interventioihin. (Membride 2016: 552.) Tutkimusten valossa lapsen mielenterveys lähtee kehittymään jo ensimmäisten elinvuosien aikana, jolloin on tärkeää osata panostaa lapsen varhaiseen vuorovaikutukseen ja kiintymyssuhteen syntyyn (Martin ym. 2011: 552). Lasten hoitamatta jätetyt mielenterveysongelmat jatkuvat aikuisiässä. On varsin tärkeää olla tietoinen, kuinka tilanteisiin voi puuttua varhaisessa vaiheessa ja minkälaisia keinoja on mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyyn. (Membride 2016: 552.)

Lasten psyykkiset ongelmat nähdään käytöshäiriöinä. Näiden varhainen tunnistaminen, ehkäisy ja hoito varhain ennaltaehkäisevät vakavampia ongelmia. Pitkään kestäneet käytösongelmat ja -häiriöt lapsuudessa ovat merkkejä, jotka ennustavat nuoruusiän ja aikuisuuden psykiatrisesta sairastuvuudesta. (Aronen 2016: 961.) Hyvä elämänlaatu tarjoaa lapselle iloisuutta ja luottavaisuutta, näiden vaikutus näkyy aikuisuudessa niin, että ihmiselle on kehittynyt sietokykyä kohdata vastoinkäymisiä (Membride 2016: 552).

Lasten kohdalla mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyssä on oleellista vuorovaikutussuhteiden hoitaminen. Tämän takia eri vuorovaikutushoitojen vaikuttavuuden tutkiminen voidaan nähdä tärkeänä. (Mäkelä – Salo 2011: 327.)

2.1 Varhaisen lapsuuden vaikutus mielenterveyteen aivokemiallisesti

Varhaisella lapsuudella on myös neurobiologian kannalta yhteys mielenterveyteen. Kokemukset varhaisessa lapsuudessa vaikuttavat yksilön aivoihin pysyvästi. (Becker-Weidman – Shell 2008: 49.) Vuorovaikutus muokkaa aivoja sekä kehittää niitä. Aivojen kehitys on vilkkaimmillaan ensimmäisinä elinvuosina, tämän myötä myös varhaisen vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Aivojen toiminnallinen ja rakenteellinen kehittyminen

tapahtuu niiden kokemusten myötä, joita aivot kohtaavat. Vuorovaikutuksen aikana silmiin kohdistetulla katseella on suuri merkitys aivojen kehittymiseen. (Becker-Weidman – Shell 2008: 49; Armaton – Koistinen 2007: 376; Mäkelä 2003: 107.)

Alkuun lapsi ei osaa vielä reagoida pettymykseen muuta kuin aggressiivisesti aivojen kypsymättömyyden takia eikä hänellä ole vielä kokemusta, kuinka pettymyksiin pitäisi reagoida. Vuorovaikutuskokemusten kautta lapsi kuitenkin oppii hallitsemaan tunteitaan ja aivot kehittyvät hallitsemaan aggressioita. (Aronen 2016: 961.) Kokemukset ja toiminta kypsyttävät aivojen keskushermostoa. Pienillä lapsilla on aivojen toiminnan kautta tapahtuva kypsyminen kiihkeimmillään, tämä kypsyminen jatkuu läpi koko lapsuuden ja nuoruuden. Kypsymisen kautta lapsi oppii kohtaamaan elämän eri tilanteita. Aikuinen pystyy auttamaan lasta kypsymisprosessissa olemalla säätely-yhteydessä lapsen kanssa. Aikuinen pystyy innostamaan lasta kanssakäymiseen, leikkiin ja tutkimiseen, kuin taas myös auttaa rauhoittumaan lapsen kiihtyessä liikaa. Näistä asioista lähtee kehittymään aikuisen ja lapsen välille turvallinen kiintymyssuhde. (Mäkelä – Salo 2011: 328.)

2.2 Stressin vaikutus lapsen aivojen kehittymiseen

Kosketuksella on todettu olevan stressiä vähentävä vaikutus. Theraplay-menetelmässä käytetään kosketusta muihin hoitomuotoihin verrattuna intensiivisemmin. Stressin vähenemisellä on vaikutus aivojen toimintaan ja kehitykseen. Pienellä lapsella, jonka keskushermoston kehitys on kovassa vauhdissa, on lapsen stressin vähentämisellä suuri vaikutus hänen aivojen kehitykseen. (Mäkelä 2005: 1547.) Positiiviset kokemukset vähentävät stressiä. Positiivisten tunteiden kautta lapsi oppii myös toimintatapoja, joilla ehottaa sosiaalisia suhteita, omia voimavaroja ja tarkkaavuutta. Iloisuus nostaa luovuuttamme, uteliaisuuttamme, tiedonhaluamme tuntemattomasta, mikä auttaa meitä muokkaamaan mieltä ja lisää kykyämme ymmärtää toistemme mieliä. Kuin taas stressi vähentää tämän kyvyn kehittymistä. (Korkeila 2017: 210.)

3 Vuorovaikutus

Olemalla vuorovaikutuksessa ympäristöön ja toisiin ihmisiin muodostaa se ihmiselle käsityksen siitä, mitä he ovat. Vuorovaikutus voi olla tietoista tai tiedostamatonta. Yleisesti, kun puhutaan vuorovaikutuksesta tarkoittaa se viestintää eli kommunikaatiota.

Tämä voi olla kielellistä tai ei-kielellistä. Alkuun ihmisen viestintä on eleillä itsensä ilmaisia, ennen kuin hän oppii puhumaan. Pieni lapsi tarvitsee myönteisiä vuorovaikutuskokemuksia ennen kuin hän itse aloittaa aktiivisen yrittämisen vuorovaikutukseen toisen ihmisen kanssa. Hänen tulee saada kokemus siitä, että vuorovaikutus on kivaa ja hyödyllistä. Myönteinen vuorovaikutuskuva lähtee kehittymään vauvalle, kun vanhemmat osaavat virittäytyä tämän tunnetilaan ja vuorovaikutusrytmiin. (Launonen 2007: 6–8.)

Varhaisen vuorovaikutuksen laadulla vauvan ja vanhemman välillä on vaikutus lapsen psyykkiseen kehitykseen hyvällä tai huonolla tavalla. Lapsen kolme ensimmäistä ikävuotta ovat merkittäviä psyykkisen kehityksen kannalta. Tänä aikana luotu hyvä vuorovaikutussuhde lapseen muovaa lapsen mielenterveyttä positiivisella tavalla ja ennaltaehkäisee mielenterveydellisiä ongelmia. (Armaton – Koistinen 2007: 375; Mäkelä – Salo 2011: 325.) Lapsen tunnekylmiä piirteitä voidaan ennaltaehkäistä tarjoamalla lämmintä vanhemmuutta lapselle. Negatiivisella vuorovaikutussuhteella lapsen ja aikuisen välillä on taas käytösongelmia ylläpitävä vaikutus. (Aronen 2016: 962.)

Salmi ja Joroinen (2013: 29) ovat tutkineet perheiden välisiä suhteita, ja tulokset osoittavat, että mitä myönteisimpinä lapset pitivät perhesuhteitaan, sitä paremmaksi he arvioivat omat sosiaaliset taitonsa. Heidän tulokset osoittavat, että vuorovaikutussuhteilla perheen sisällä on tärkeä rooli lapsen hyvinvoinnissa.

Hyvä vuorovaikutus vahvistaa lapsen positiivista tunnetta itsestään, jolloin hän myös oppii arvostamaan itseään. Lapselle tunteen syntyminen, että hänen seurastaan nautitaan, vahvistaa lapsen itsetuntoa. Tutkimusten mukaan tunne omasta itsestään on ensisijainen psyykkistä kehitystä jäsentävä tekijä. (Armaton – Koistinen 2007: 375; Korhonen 2008: 3.) Vanhemman tehtävänä on auttaa lasta selviytymään ikäkautensa kehitystehtävästään. Parhaiten vanhempi pystyy auttamaan lapsen positiivisen minäkäsityksen muodostumisessa, olemalla läheinen ja tukea antava vanhempi. Positiivinen minäkuva on merkittävä asia lapsen hyvinvoinnin kannalta. Vuorovaikutustaidot lähtevät kehittymään tästä vanhempi-lapsisuhteesta ja lapsi käyttää tästä suhteesta opittuja taitoja myös kaverisuhteissaan. (Salmi – Joroinen 2013: 24.)

3.1 Sosiaaliset taidot

Vuorovaikutustaidot voidaan katsoa olevan osa sosiaalisia taitoja. Salmi ja Joroinen (2013: 24) kuvaavat työssään sosiaaliin taitoihin kuuluvan: ”lapsen yhteistyökyky, selkeä kommunikaatitaito, empaattisuus, lapsen kyky arvostaa tasavertaisesti itseään ja ryhmän muita jäseniä sekä tunteiden ilmaiseminen asianmukaisesti”.

Sosiaalista kompetenssia voidaan määritellä prososiaalisuudeksi (yhteistyötaidot, empatiakyky) ja antisosiaalisuudeksi (impulsiivisuus, häiritsevyys). Sosiaalinen pääoma on perustana sosiaaliselle kompetenssille. Tämä pääoma karttuu ympäristöltä ja vanhemmalta saadusta mallista. Yhteiskunnassa selviytyminen vaatii hyvää sosiaalista kompetenssia. Hyvät sosiaaliset taidot tarkoittavat kykyä, selvittää erilaisista vuorovaikutustilanteista valitsematta aggressiivista käytöstä. Sosiaaliset taidot omaava henkilö osaa tarkastella toisen ihmisen näkökantoja ymmärtäen hänen tunteitaan. Nämä kyvyt eivät ole pelkästään synnynnäisiä, vaan myös opittuja. Kasvatuksen myötä lapsi saa keinoja, kuinka selviytyä vuorovaikutustilanteissa. (Salmi-Joroinen 2013: 24; Keltikangas-Järvinen 2010: 20–24.)

3.2 3–5-vuotiaan lapsen sosiaaliset taidot

Lapsi alkaa n. kolmen vuoden ikäisenä kaivata enemmän leikkeihin kavereitaan. Lapsen sosialisointi onkin hyvä aloittaa viimeistään tässä iässä ja harjoitella muiden lasten kanssa olemista. Yhdessä leikkiminen vaatii kuitenkin harjoittelua eikä ristiriitatilanteilta voida välttyä. 3-vuotias saattaa käyttäytyä hyvinkin aggressiivisesti vielä näissä tilanteissa. Lelujen jakaminen ja oman vuoron odottaminen helpottuvat lähempänä neljää ikävuotta. (Sosiaalisten taitojen kehitys a.)

4-vuotias alkaa oppia käyttämään jo neuvottelutaitojaan riitatilanteessa kaverinsa kanssa. Tunteita opitaan pikkuhiljaa säätämään, silti aggressiivisen käyttäytymisen viilahtaminen vuorovaikutustilanteessa on vielä hyvin tavallista. Tämän ikäinen lapsi viihtyy hyvin 2-3 lapsen ryhmässä. Lapsi aloittaa itsensä vertaamisen toisiin ja saattaa kokea huonommuuden tunnetta, jos hän on ei ole yhtä kyvykäs tai taidokas kuin muut. Aikuisen tärkeä rooli on tässä ohjata lasta tunnistamaan lapsen omat vahvuudet. Tässä iässä lapsi alkaa oppia oikean ja väärän eron ja hänen moraalikäsitteensä kehittyvät. (Sosiaalisten taitojen kehitys b.)

5-vuotiaalle lapselle alkaa kaverit olla hyvin tärkeitä. Hän nauttii muiden seurasta. Neuvottelutaidot ovat kehittyneet. Hän osaa ilmaista itseään aikaisempaa paremmin verbaa-
lisesti, hän neuvottelee ja tarvittaessa joustaa ristiriitatilanteessa. Yhteisleikit sujuvat ka-
vereiden kanssa. (Sosiaalisten taitojen kehitys c.)

4 Kiintymyssuhdeteoria

John Bowlby on kehittänyt 1970-luvulla kiintymyssuhdeteorian. Hänen teoriassaan kul-
makivinä on lapsen hyvälle kehitykselle aikuisen pysyvyys ja läsnäolo päivittäisessä
kanssakäymisessä. Lapsi kehittää tunnesiteen häntä hoitavaan henkilöön. Erityisesti
lapsi hakee luotettavimmasta pidetystä henkilöstä turvaa, kun hän kokee pelkoa ja uh-
kaa. Uhkan tunne voi syntyä siitä, kun lapsi joutuu eroon vanhemmista. Uhkaavissa ti-
lanteissa lapsi pyrkii käyttäytymisellään saada vanhemman muuttamaan päätöstään,
esim. itkemällä ja komentamalla. Erotilanteessa reaktio on voimakkaampi alle 3-vuoti-
aalla, kun taas yli 3-vuotiaalla reaktio voi olla lievempi. Lasta on hyvä rauhoitella tarjoa-
malla fyysistä kontaktia, juttelemalla vanhemmista tai näyttämällä kuvaa vanhemmista.
Bowlbyn mukaan 3-vuotias lapsi oppii uudella tavalla kestämään äidin poissaolon. Lap-
sen protestit pitäisikin osata tulkita lapsen läheisyyden tarpeeksi ja hän pyrkii saavutta-
maan käytöksellään riittävän läheisyyden. (Rusanen 2011: 27–28.)

Turvallisen kiintymissuhteen luominen luo lapselle turvaa ja luottamusta maailmaan. Äi-
din sensitiiviset kyvyt vastata lapsen tarpeisiin luo lapselle turvallisuuden tunnetta. Kath-
ryn Kerns ym. ovat tutkineet tämän turvallisuuden tunteen kehittymisellä olevan yhteys
myöhemmin lapsuudessa lapsen tunteiden säätelykykyyn, mielialaan ja kykyyn sietää
turhautumista luokahuonetilanteissa (Kerns – Abraham – Schlegelmilch – Morgan
2007: 44–45). Lapsen turvallisuuden tunne kehittyy ympäristöstä saaduista viesteistä,
jotka hän tulkitsee turvallisiksi. Turvattomien viestien saamisen taas heikentää lapsen tur-
vallisuuden tunnetta. Kykyä reagoida lasten viesteihin nopeasti kuvataan termillä sensi-
tiivisyys. Turvallinen kiintymyssuhde pitää sisällään äidin kyvyn tulkita lapsen mielialaa
ja käyttäytymisen takana olevia syitä. Turvattomassa kiintymyssuhteessa lapsen käyt-
täytymistä ei haluta arvioida tai syystä tai toisesta osata arvioida ja huomioida. Sensitii-
visyyttä pidetään yhtenä tärkeimpänä tekijänä turvallisen kiintymyssuhteen synnyssä.
Monet hoidolliset väliintulot pikkulapsipsykiatriassa pyrkivät vahvistamaan äidin sensitiiv-
vistä kykyä vastata lapsen viesteihin. (Pajulo 2004: 2543.) Tämä on myös Theraplay-
menetelmän yksi tavoitteista (Mäkelä – Salo 2011: 327–333).

Hyvä kiintymyssuhde antaa lapselle parhaan potentiaalin älylliseen kehittymiseen ja lapsen loogisen ajattelun kehittymiselle. Vanhempi vastaamalla lapsen tarpeisiin johdonmukaisesti, oppii lapsi syy-seuraussuhteen mukaiset periaatteet. Hän kokee itsensä merkitykselliseksi, kun hänen tarpeisiin vastataan herkästi. Kiintymyksessä tapahtuvat laiminlyönnit vaikuttavat lapseen epäsuotuisalla tavalla. Kiintymyksessä ilmenevät ongelmat luovat monenlaisia ongelmia. Kaltoin kohdeltu lapsi, jolle ei ole päässyt kehittymään turvallista kiintymyssuhdetta kehittää hän itselleen vääristyneitä työmalleja itseltään ja muista ihmisistä. Kiintymyssuhdehäiriöistä kärsineelle lapselle kehittyy monesti aikuisena erilaisia mielenterveyshäiriöitä. Esim. monesti masennus ja ahdistuneisuus johtaa juurensa häiriintyneestä varhaislapsuuden kiintymyssuhteesta. (Becker-Weidman – Shell 2008: 43, 49.) Kiintymyssuhteen toimiessa tunnekokemusten säätelevänä tekijänä, on ymmärrettävää, että kiintymyssuhdehäiriö vaikuttaa näiden mielenterveysongelmien takana (Pajulo 2004: 2543). Lapsena koetun kiintymyssuhteen laadun on katsottu myös olevan ”periytyvää”. Onkin hyvin perusteltua, että vajaanaisen kiintymyssuhteen laatuun puututaan hoidollisilla väliintuloilla. (Pajulo 2004: 2544–2545.)

Mäkelä ja Salo (2011: 327-333) Theraplay-katsauksessaan toteavat myös, että lasten mielenterveysongelmien hoitoon ja ennaltaehkäisemiseksi tehokas keino on vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta eri vuorovaikutushoidoin. Interventioiden kirjo on laaja, mutta toimivimmiksi todetut pitävät sisällään yhteisiä piirteitä: keskittyminen vanhemman sensitiivisyyteen, myönteisen ohjaamiskyvyn ja reflektiivisen kyvyn tukeminen. Theraplay-menetelmässä käytetään näitä elementtejä ja tästä hoitomuodosta on kertynyt positiivisia kokemuksia viimeisten vuosikymmenien aikana. Mäkelä ja Salo (2011) toteavat Theraplay-menetelmän pitävän sisällään paljon yhdenmukaisia elementtejä vuorovaikutushoitomallien kanssa, jotka ovat kansainvälisissä tutkimuksissa todettu tehokkaiksi. Kuitenkin vaikuttavuudesta Theraplay-menetelmä tarvitsisi lisää tutkimusnäyttöä. Katsauksessa käy ilmi, että positiivisia tuloksia on saatu lapsen kehityksessä tukemalla lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta.

4.1 Sekundaarisen kiintymyssuhteen synty päivähoitossa

Päivähoidon alkaessa erotilanteet ovat väistämättömiä. Näitä hetkellisiä katkoksia voidaan pitää riskinä lapsen kehitykselle. Tätä riskiä minimoi, jos löytyy tilalle riittävän hyvä korvaava suhde. Tästä voimme päätellä sen, kuinka tärkeässä roolissa ovat päivähoiton

henkilökunta. Sekundaarisia kiintymyssuhteita lapsi alkaa muodostaa jo varhain primaari kiintymyssuhteen rinnalle. (Rusanen 2011: 197.)

Kiintymyssysteemi muuttuu lapsen kasvaessa. Ensimmäisen ikävuoden jälkeen tämä tulee tarkemmaksi. Lapsi muuttaa käyttäytymistään sen mukaan miten hänen kiintymyskohteensa käyttäytyy. Esimerkkinä: Lapsi leikkii rauhallisesti, kun aikuinen on paikalla. Aikuisen vaihtaessa paikkaansa lapsi lopettaakin toimintansa ja seuraa aikuista. Tämä on luonnollista kiintymyssuhdekäyttäytymistä lapselta, minkä takia olisikin päivähoitossa tärkeää antaa lapsen seurata hänelle tärkeää aikuista. Päivähoitossa tulisi tukea lapsen omaa luontaista valintaa valita hänelle ryhmästä se aikuinen, joka tuntuu hänelle luotettavimmalta. Tämä on erityisen tärkeää silloin, kuin lapsi on pieni aloittaessa päivähoiton. (Rusanen 2011: 29.)

4.2 Ammatilainen varhaisen vuorovaikutuksen tukijana

Työntekijän oma persoona on yksi työväline perheiden positiivisen mielenterveyden tukemisessa. Auttajana työntekijän on tunnettava itsensä ja ymmärrettävä omaa käyttäytymistään, jotta hän voisi luoda vaikuttavan auttamissuhteen. Työntekijän ja perheen välillä on oltava aito vuorovaikutussuhde, jotta psykososiaalinen tukeminen onnistuu. Työntekijän lämmin, aito ja kunnioittava persoona, auttaa perheitä luottamaan tähän, jolloin yhteistyösuhde voi kehittyä toivotulla tavalla. Hyvällä vuorovaikutussuhteella työntekijän ja perheen välillä on auttava merkitys myös perheen voimavarojen vahvistamisessa. (Armaton – Koistinen 2007: 379.)

Perheiden ja lasten kanssa työskentelevien on tärkeää tehdä moniammatillista yhteistyötä, jotta lapsen ja koko perheen sosiaalista terveyttä voidaan tukea ja sosiaalisia ongelmia ehkäistä (Salmi – Joroinen 2013: 30).

Päivähoidon toteutumista ohjaavat lakisäädökset. Laissa on määritelty, että hoito on pyrittävä toteutumaan niin, että se tukee lapsen kehitystä (Laki lasten päivähoitosta 36/1973 § 2). Lasten kanssa työskentelevän pätevyyttä ohjaa Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset -laki (Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset 608/2005). Eija Rusanen pohtii teoksessaan, että vaikka Suomessa on hienot lait varmistamassa päivähoiton vaatimusten toteutumista, on varhaiskasvattajien tiedon laadulla tärkeä merkitys

laadukkaan päivähoidon toteutumisessa. Hänen mukaansa päivähoidon henkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksessa tulisi keskittyä enemmän lapsen eroproblematiikkaan, joka liittyy vanhemmista eroon joutumisesta, ja opettaa varhaiskasvattajia tunnistamaan tästä johtuvaa lapsen oireilua. Hoitajan tiedon lisääntyessä kiintymysteoriasta ja eroahdistuksesta, voitaisiin ennaltaehkäistä lapsen epäsuotuista kehitystä tarjoamalla hänelle asiantuntevaa tukea. (Rusanen 2011: 192–193.)

Minkälaiset vaikutukset vanhemmista eroon joutumisella on lapsen kehityksessä, riippuu lapsen primaari kiintymyssuhteen laadusta ja siitä minkälainen suhde korvaavaan hoitajaan syntyy. Tämän takia varhaiskasvattajan tulisi osata arvioida toteutunutta pedagogiikkaa kiintymyssuhteiden näkökulmasta, kuinka turvallista kiintymystä voisi tukea nykyistä enemmän. Lapsella tarve päästä mahdollisimman lähelle häntä hoivaavaa aikuista vaaratilanteessa, ja eropelkoon kohdistuva ahdistus on yksi keskeisimmistä ahdistuksen lähteistä. Tämä käyttäytyminen on biologista lähtöistä. Varhaiskasvattajan tuntemus kiintymyssuhdeteoriasta on yksi turvallisuustekijä päivähoitossa. Tämän ymmärryksen kautta varhaiskasvattaja osaa suhtautua lapsen oireiluun (levottomuus, väsymys, suru) paremmin ja sensitiivisemmin reagoida tähän. (Rusanen 2011: 191–192, 197; Sinkkonen 2004: 1866.)

5 Ryhmätheraplay - vuorovaikutusleikin synty

Theraplay-menetelmä on kotoisin 60-luvun Yhdysvalloista. Menetelmän kehittäminen lähti liikkeelle Chicagon syrjäytymisvaarassa olevien lasten varhaiskuntoutumisohjelmassa. Ann Jernberg lähti kehittämään menetelmää pitäen mielessä terveen pikkulapsen ja vanhemman suhteen. Lisämausteita hän keräsi menetelmään Austin Des Lauriersin (1962, 1969) ja Viola Brodyn (1978, 1993) teoksista. Leikkisä menetelmä sai lopullisen nimensä vuonna 1970: Theraplay. Vuonna 1971 pidettiin ensimmäiset Theraplay-kurssit ja Theraplay-instituutti perustettiin. Menetelmä on jatkanut kehittymistään Yhdysvalloissa, Kanadassa sekä Euroopassa yhä monimuotoisemmaksi. Theraplay-menetelmä on käytössä lastenpsykiatrisessa hoito- ja ennaltaehkäisyohjelmissa, sijaishuolto, ja adoptioeuvonnassa sekä kouluissa, päiväkodeissa ja perhekuntoutuksessa. (Mitä on Theraplay-terapia? 2017; Jernberg – Booth 2003: 21–22.)

Suomessa Theraplay on löytänyt paikkansa lasten psykiatrisessa hoidossa, perhekuntoutuksessa, sos-lapsikylissä sekä lisäksi otteita Theraplaysta käytetään

päiväkodeissa (Theraplay. 2013). Theraplayn tarkoituksena on jäljitellä pienen lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta (Theraplay-menetelmä. 2016).

Theraplay on virallisesti käytetty hoitonimike EU:ssa. Theraplay terapeutiksi voi opiskella sosiaali- ja terveydenalan laillistama ammattihenkilö. Koulutus on monivuotinen ja siinä keskitytään opiskelemaan kiintymysteoriaa, sosiaalisen oppimisen periaatteita ja vuorovaikutushoidon systemaattista toteuttamista. (Mäkelä – Salo 2011: 332.)

Theraplay-menetelmää käytetään lapsen kiintymyssuhteiden ja terveen itsetunnon vahvistamiseen sekä tukemaan lapsen kykyä sosiaalisiin suhteisiin (Theraplay-menetelmä. 2016). Theraplayta käytetään paljon varhaisen kiintymyssuhteen aikana syntyneiden vaurioiden hoitoon. Se sopii erityisesti lapsille, jotka oireilevat kiintymyssuhteenhäiriöstä. (Mäkelä 2005: 1547.) Theraplayssa ei ole tarkoitus keskittyä lapsen psyykkisiin ongelmiin, vain aikuisen ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen (Jernberg – Booth 2003: 22). Tarkoitus on jäljitellä tervettä vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta, tämä nähdään yhtenä vaikuttavana keskeisenä elementtinä lapsen kehitykseen. Varhaisesta vuorovaikutuksesta tuttua vanhemman sensitiivisyyttä, kykyä reagoida lapsen tarpeisiin ja myönteistä ohjaamiskykyä käytetään Theraplayssa. (Mäkelä – Salo 2011: 327; Mäkelä 2005: 1547; Jernberg – Booth 2003: 37–38.) Hoiva ja kosketus ovat merkittävässä roolissa Theraplayssa käytettävässä vuorovaikutuksessa. Aikuinen pysyy lapsen rinnalla lasta hylkäämättä tämän suuttuessa ja ohjaa selkeästi tätä koko tuokion ajan. Vanhemmat otetaan mukaan ja opetetaan heille uudenlaista vuorovaikutusta, jota he voivat jatkaa kotona lasten kanssa. (Jernberg – Booth 2003: 22–23.) Huolenpidon voidaan sanoa hellivän kehittyviä aivoja ja nämä lapsuudessa jätetyt jäljet huolenpidosta vaikuttavat meidän myöhemmin kehittyneisiin sosiaalisiin suhteisiimme (Korkeila 2017: 210).

Menetelmässä keskitytään erilaisiin vuorovaikutusleikkeihin, ei leluilla leikkimiseen. Leikki koostuu leikeistä, jotka kuuluvat varhaisempiin lapsen kehitysvaiheisiin. Kyse on ilosta, jonka tarkoitus on houkutella vuorovaikutukseen. Leikki rakentuu lujan kiintymyssuhteen rinnalle, jonka tarkoitus on osoittaa lapselle hänen olevan ainutlaatuinen, hänestä pidetään ja yhdessä on hauskaa. Tämän myötä lapsen käsitys itsestään ja maailmasta lähtee kehittymään. (Jernberg – Booth 2003: 22, 56.) Menetelmän tuokioissa on tärkeää lapsen sanattomien viestienkin lukeminen. Nämä sanoitetaan empaattisesti ja toimintaa muutetaan niiden mukaan. Ylivireyttä lapsessa tynnytetään fyysisellä läheisyydellä ja kosketuksella. Tuokion leikit suunnitellaan niin,

että kilpailua ei pääse syntymään. Tuokioissa leikitään vahvistaen yhteisesti koettua iloa. Yhteisesti käytetty ilo nähdään liian harvoin mielenterveystyössä käytettynä voimavarana. (Mäkelä – Salo 2011: 331.) Ilo lisää lapsen elämänhalua ja energiaa, jota hän tarvitsee vuorovaikutuksen kehittymiselle (Jernberg – Booth 2003: 38).

Menetelmässä käytetään muita hoitomuotoja intensiivisemmin kosketuksen tuomia hyötyjä. Aikaisemmin työssäni kerroin, kuinka kosketuksella on nähty positiivinen yhteys stressinhallintaan. Kosketuksella on myös positiivinen vaikutus keskosten fyysiseen ja neurologiseen kehitykseen. Kosketuksen on myös nähty vähentävän ylivilkkaiden, aggressiivisten ja impulsiivisten lasten oireilua lisäämällä heidän sosiaalisuutta. (Mäkelä 2005: 1543.)

5.1 Vuorovaikutusleikin käyttö varhaiskasvatuksessa

Suomessa Theraplay-koulutuksia järjestää Suomen Theraplay-yhdistys ry. Theraplay-peruskurssi antaa varhaiskasvattajalle mahdollisuuden käyttää otteita menetelmästä, jolloin puhutaan ryhmätheraplaysta eli vuorovaikutusleikistä. Vuorovaikutusleikkiä varhaiskasvattaja pystyy käyttämään työskennellessään lasten kanssa. (Suomen Theraplay-yhdistys ry. 2017.)

Ryhmämuotoinen vuorovaikutusleikki tähtää samoihin periaatteisiin kuin Theraplay-menetelmä tarjoamalla: itsetunnon kohottamista, luottamuksen lisäämistä toisiin ihmisiin, myönteisiä kokemuksia, lisäämällä yhteenkuuluvuudentunnetta, tarpeiden täyttämistä. Lasten parissa toteutetussa vuorovaikutusleikissä ei ole vanhempia mukana sessioissa. Vanhempien kutsuminen ryhmään on mahdollista huolellisen informoinnin ja opastuksen jälkeen. (Jernberg – Booth 2003: 343, 354.)

5.2 Vuorovaikutusleikkituokio

Vuorovaikutusleikkituokio koostuu lapsen ja häntä hoitavan aikuisen vuorovaikutuksessa esiin tulevista elementeistä, joita ovat ”yhteydenrakentaminen ja hoiva, jäsentäminen ja haastaminen sekä leikkisyys” (Laakso).

Tuokiota ohjaa neljä sääntöä: ei saa satuttaa, ollaan yhdessä, pidetään hauskaa ja aikuinen johtaa tuokiota. Paras tapa on ohjata tilannetta teoilla, jota täydentää sanallinen viestintä. (Jernberg – Booth 2003: 345.)

Aikuisen tehtävänä on luoda tuokion aikana hänen ja lapsen välille hyvä emotionaalinen yhteys. Tuokion ilmapiirin tulisi olla kiintymyssuhteen lailla lämmin, arvostava ja sensitiivinen. Lapselle tulisi tulla tuokion aikana yhteenkuuluvuudentunne. Aikuisen tehtävänä on luoda tätä tunnetta. Toiminnan rytmityksellä on merkitys, kuinka lapsi pystyy keskittymään toimintaan. Tuokiossa esiin tulevan hoivan on tarkoitus luoda lapselle tunne, että hän on arvokas sellaisenaan. Lapselle osoitetaan, että hänen tarpeensa huomioidaan ja hän saa olla tarvitseva. Hoiva ei ole palkinto, vain huolehtimisen osoitus lapselle. (Laakso: 1; Jernberg – Booth 2003: 42.) Tuokion aikana sattuneet kolhut hoidetaan puhaltamalla, voitelemalla tai laastarilla. Tarkoitus on hoitaa pipit niin, kuinka huolehtiva vanhempi hoitaisi lastaan, jota on sattunut. Myös ns. sisäiset kolhut hoidetaan tuokiossa. Tätä huolehtivaa käytöstä opetetaan myös lapsille ja toista satuttanutta lasta opetetaan pyytämään anteeksi hoitamalla toisen pipi näillä keinoilla. Ryhmässä voidaan hoitaa kaikki lapset, yhden satuttaneensa itsensä ajatuksella ”toisen loukkaantuminen on kaikille murheellinen tapahtuma”. (Jernberg – Booth 2003: 345.)

Tuokion aikana lapsen kuuluu saada olla lapsi, eikä hänen tarvitse kontrolloida tuokion kulkua. Aikuinen jäsentää tuokion etenemisen. Lapsen rooli on olla vastaanottajana ja hän saa nauttia siitä, mitä hänelle tarjotaan tuokion aikana. (Laakso: 1.) Aivan kuten vanhempi ottaa ohjat käsiin vauvan kanssa, taatakseen, että hänellä on turvallinen ja hyvä olla (Jernberg – Booth 2003: 39). Aikanaan lapsi oppii itse jäsentämistä ja hän saa valmiuksia toimia jäsenyteen. Tuokio haastaa lapsen kokeilemaan uusia leikkejä. Aikuinen auttaa lasta onnistumaan leikeissä. Onnistumisten myötä lapsen itsevarmuus kasvaa ja hän oppii kohtaamaan rohkeammin jännittävät tilanteet. (Laakso: 1.) Aikuinen varmistaa, että kukaan ei jää ulkopuoliseksi tuokion aikana. Liian suuret ryhmät vaikeuttavat tämän tavoitteen saavuttamista. Tarkoitus on kokea yhdessä iloa, opettaa lapsia pysymään yhdessä, odottamaan vuoroa ja omaa mielihyvää odottaessa toisen suoriututtaessa tehtävästään. Joustava tulee olla sen suhteen, jos lapsi ei ole valmis ottamaan liian lähelle toista ihmistä ja haluaa pitää oman välimatkansa. Kaltoin kohdeltujen lasten kohdalla tämä on yleistä, eivätkä he ole valmiita ottamaan fyysistä läheisyyttä ja kosketusta vastaan. (Jernberg – Booth 2003: 346.)

Leikkisyydellä viestitetään, että lapsi ja aikuinen voi yhdessä pitää hauskaa. Tämä luo lapselle kuvaa siitä, että on olemassa kivoja asioita ja iloitseminen ja leikki ovat toivottavia ja sallittuja. Leikki vahvistaa lapsen positiivista mielenterveyttä ja kehitystä. Yhdessä koettu ilo lisää lapsen myönteisiä tunnekokemuksia ja rikkoo negatiivisia vuorovaikutuskehiä. (Laakso: 2.) Hauskan pidolla pyritään lievittämään lasten stressiä ja ahdistuneisuutta, jota nykypäivän kilpailuhenkisyys saattaa lietsoa (Jernberg – Booth 2003: 347).

Tuokio tulee olla hyvin suunniteltu, jotta aikuinen pystyy hallitsemaan tilannetta ja vastata lasten tarpeisiin. Suunnittelu lähtee käyntiin lasten tarpeista. Aikuinen johtaa tilannetta selkeillä ohjeilla, jolloin lapset tietävät milloin pitää reagoida. Aikuisen tehtävänä on olla tunneyhteydessä lapsiin ja hän säätelee tuokion vireystilaa. Hän tarpeen mukaan innostaa lapsia mukaan toimintaan, kuin taas tarpeen mukaan rauhoittaa lasten vireystilaa. Leikit tuokioon määräytyy eri ulottuvuuksien mukaan. Leikit ovat yhdessä tekemistä, ei kilpailuja lasten kesken. Roolileikit eivät kuulu vuorovaikutusleikkituokioon, vaikka nämä ovat muuten lapselle hyviä leikkejä. (Laakso: 2; Jernberg – Booth 2003: 347.)

Vuorovaikutusleikin tuokiolla on kaksi rituaalia, jotka aloittavat ja lopettavat tuokion. Tuokio aloitetaan tarkistuksella. Jokainen lapsi huomioidaan tuokion alussa ja saavat huomiota tätä pyytämättä. Häntä katsotaan ja ihailaan. Fyysiset ja sisäiset pipit hoidetaan. Hoivaamisen symbolin on tarkoitus siirtyä lapsen toiminnassa eteenpäin, jotta hän osaa muissakin tilanteissa osoittaa hoivaamista. Tuokio päätetään herkun antamiseen. Huolimatta siitä, kuinka tuokio on sujunut saa jokainen ryhmäläinen herkun. Tässä lapsi saa hoivakokemuksen, joka jäljittelee lastaansa syöttävää äitiä, jossa toinen on täysin toisen armoilla. Tämä auttaa tunne-elämän kehittymistä. Lapsi oppii luottamaan toiseen ja tulee hoivatuksi. Alkuun tuokiossa aikuinen hoitaa herkun ”syöttämisen” lapselle, mutta pikkuhiljaa lasten tullessa toisilleen tutuiksi ja luottamuksen ilmapiiri on kasvanut, pystyvät myös lapset ”syöttämään” toisiaan. (Jernberg – Booth 2003: 348.)

6 Aikaisemmin tehtyjä Theraplay-tutkimuksia Suomessa

Theraplay-hoidosta on Suomessa tehty pilottitutkimus sijoitettujen lasten kehityksen tukemisessa. Projekti toteutettiin SOS-lapsikylissä vuosina 2001-2004. Tarkoituksena oli selvittää, kuinka lasten hoitoa voisi kehittää vastaamaan lasten tarpeita, kiintymyssuhdeteoreettisten mallien mukaan. Tarkoituksena oli myös selvittää, kuinka lapsikylän vanhemmille pystyttäisiin opettamaan hoidollista vanhemmuutta kiintymyssuhdeteoreettisesta näkökulmasta. Tarkoituksena oli myös selvittää, kuinka

Theraplay toimii sijaislasten ja sijaisvanhempien vuorovaikutuksen vahvistajan. (Mäkelä – Vierikko 2004: 10–11, 39.)

Tutkimukseen valittiin 20 vahvasti oireilevaa lasta sekä heidän vanhempansa. Tilanne kartoitettiin ennen ja jälkeen hoidon. Kolmen, kuuden ja kahdentoista kuukauden kuluttua hoidon päättymisestä, pyydettiin vanhemmilta jälkiarvioinnit toiminnasta. Theraplay-intensiivijaksoja pidettiin projektin alussa ja lopussa. Vanhempi piti kerran viikossa itse lapselle Theraplay-tuokion projektin kuuden viikon välijakson aikana. (Mäkelä – Vierikko 2004: 28, 29–38.)

Tulokset tutkimuksessa olivat positiivisia. Ongelmat olivat vähentyneet jo heti hoidon loputtua. Käytösoireiden väheneminen katsottiin olevan melko pysyvää. Tytöillä ongelmat vähenivät poikien ongelmia nopeammin ja paremmin. Nuoremmilla lapsilla tulokset olivat myönteisemmät ajan kuluessa. Sosiaaliset vaikeudet lapsilla vähenivät merkittävästi. (Mäkelä – Vierikko 2004: 51–59.)

Vanhempi-lapsi välisessä vuorovaikutuksessa tapahtui positiivisia muutoksia projektin aikana. Vanhemman yhteys lapseen parani, hänen ymmärrys lapsen tunnetiloista kasvoi sekä kyky ottaa lapsi vuorovaikutukseen kehittyi. Lapsella taas kyky sitoutua yhteiseen toimintaan ja ohjeiden noudattamiseen parani, sekä lapsi alkoi enemmän ikätasoisesti ja innostuneesti suhtautua tehtäviin. (Mäkelä – Vierikko 2004: 53–59.)

Kokeiluun osallistuneet vanhemmat kokivat oman asenteensa vuorovaikutustilanteissa muuttuneen. Theraplayn todettiin toimivan hyvin sijaisvanhempien ja sijaislasten kiintymyssuhteen luomiseen. (Mäkelä – Vierikko 2004: 80–87.)

Hilkka Luttinen on pro gradu -tutkielmassaan tutkinut, kuinka vuorovaikutusleikin käyttäminen vuoropäivähoidossa tukee lapsen sosiaalisia taitoja. Tutkimuksen hän toteutti tapaustutkimuksena omassa vuoropäiväkotiryhmässään neljälle 3–4-vuotiaalle lapselle. Vuorovaikutusleikkituokioita oli 12 kertaa kevään 2005 aikana. Tutkimuksessaan hän käytti kvantitatiivista tutkimusotetta, jota hän täydensi kvalitatiivisilla menetelmillä. (Luttinen 2006: 1.)

Ensin lasten sosiaalisten taitojen lähtötilanne arvioitiin Merrellin (1996) sosiaalisten taitojen arviointilomakkeella. Tutkimuksessa käytettiin arviointimittarin kolmea osaluuetta: sosiaalinen yhteistyö, sosiaalinen vuorovaikutus ja sosiaalinen riippuvuus. Tästä

saatua aineistoa täydennettiin havainnointiaineistolla, joka kertyi päiväkirjamerkinnöistä, videotallenteista ja muistiinpanoista. Intervention aikana lasten sosiaalisia taitoja arvioitiin 4 kertaa: intervention alussa, puolivälissä ja lopussa sekä intervention jälkeen noin kuukauden päästä. Lasten vanhemmat arvioivat myös omien lastensa sosiaaliset taidot ennen ja jälkeen vuorovaikutusleikkikokeilun. (Luttinen 2006: 1, 58.)

Tutkimus osoitti myönteistä edistymistä lapsilla kaikilla arviointimittarin osa-alueilla. Myös vanhempien arviot lasten kehityksestä olivat samansuuntaiset kuin tutkimuksen. Luttinen (Luttinen 2006: 71–72) pohtii myös työssään, vaikuttiko myönteisiin tuloksiin lapsen luontainen kypsyminen prosessin aikana.

7 Työn tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten Theraplay-menetelmään pohjautuva vuorovaikutusleikki toimii lapsen vuorovaikutustaitojen sekä lapsen positiivisen mielen-terveyden kehittymisen tukemiseen erityislastentarhaopettajien mielestä teemahaastattelun avulla. Aineiston myötä minulla vielä täsmentyi tutkimuskysymykseni. Alkuun minun toinen tutkimuskysymykseni oli ”kuinka vuorovaikutustaidot vaikuttavat lapsen positiivisen mielen-terveyden kehittymiseen?”. Tutkimusprosessin myötä tämä kysymys vielä tarkentui seuraavanlaisesti, kuinka vuorovaikutusleikki tukee lapsen positiivisen mielen-terveyden kehittymistä?

Tutkimuskysymykset ovat:

- Miten vuorovaikutusleikki tukee lapsen vuorovaikutustaitoja erityislastentarhaopettajien näkökulmasta?
- Miten vuorovaikutusleikki tukee lapsen positiivisen mielen-terveyden kehittymistä erityislastentarhaopettajien näkökulmasta?

Opinnäytetyössä jaan tietoa lapsen vuorovaikutustaitojen kehittämisestä ja vuorovaikutusleikki-menetelmästä. Työni tulosten tarkoitus on kuvailla, kuinka vuorovaikutusleikki tukee lapsen vuorovaikutustaitoja sekä lapsen positiivisen mielen-terveyden kehittymistä erityislastentarhaopettajien näkökulmasta.

Toivon tämän tiedon tuovan lasten parissa työskenteleville keinoja vuorovaikutustaitojen tukemiseen sekä ymmärrystä vuorovaikutuksen tärkeydestä lapsen positiivisen mielen-terveyden kehittymisessä. Kauaskatseisimman hyödyn toivon näkyvän lasten mielen-terveydessä ja edistävän tätä positiiviseen kehitykseen, mikä taas näyttäytyy hyvinvointina lapsen kasvaessa niin nuoruusiässä kuin aikuisuudessakin.

8 Metodi

Aineiston keräsin ryhmähaastattelemalla kuutta erityislastentarhaopettajaa. Haastatte- lua ohjasi valmiiksi suunnitellut teemat. Haastattelun avulla pyrin saamaan vastaukset tutkimuskysymyksiini.

Haastateltavilla oli useampi vuosikymmen kokemusta lasten parissa työskentelystä. Eri- tyislastentarhaopettajina heillä oli työkokemusta 18–40 vuoden väliltä. Tällä hetkellä jo- kainen toimi ammatissaan konsultoivana erityislastentarhaopettajana (kelto).

Jokaiselta löytyi työkokemusta vuorovaikutusleikin vetämisestä. Osa oli pitänyt ensim- mäistä kertaa vuorovaikutusleikkiryhmiä 1990-luvulta asti ja suurimmalla osalla kokemus vuorovaikutusleikin pitämisestä oli kertynyt vuoden 2000-luvun jälkeen. Haastateltavien vankka työkokemus näkyi aineistoa kerätessä ja sain runsaasti kerättyä materiaalia. Haastateltavat osoittivat hyvin kiinnostusta aiheesta kohtaan, sekä pitivät aiheita tärkeinä. Haastattelu kesti 59 minuuttia.

8.1 Ryhmähaastattelu teemahaastattelun keinoin

Tutkimukseen osallistuminen on aina vapaaehtoista ja valitsin tutkimukseen haastatel- tavat tätä periaatetta noudattaen. Valintakriteereihini kuului myös valita haastatteluun henkilöitä, joilla on kokemusta tutkimusaiheestani ja halua keskustella tästä. (Kylmä – Juvakka 2012: 80.)

Tiedossani oli, että Espoon kaupunki käyttää varhaiskasvatuksessa vuorovaikutusleik- kiä. Siksi lähestyin Espoon erityislastentarhaopettajia heidän koulutuksena perusteella ja ajatuksella, että heistä löytyy henkilöitä, jotka ovat saaneet koulutuksen vuorovaiku- tusleikin vetämiseen ja tätä käyttäneet työssään. Espoossa toimii konsultoivia erityislas-

tentarhaopettajia 21 kpl viidessä eri tiimissä alueilla: Espoon keskus, Espoonlahti, Lepävaara, Matinkylä-Olari, Tapiola. (Yhteystiedot.) Valitsin haastateltavat Espoon alueen konsultoivista erityislastentarhaopettajista. Ensin otin alustavasti yhteyttä heihin sähköpostilla, jotta kartoittaisin tilanteen löytyykö heistä kiinnostuneita henkilöitä osallistumaan tutkimukseeni. Sain yhteydenottoja takaisin päin ja tilanne näytti vihreää valoa osoittamalla, että kiinnostuneita löytyy. Tämän alkukartoituksen jälkeen, lähetin virallisen informointikirjeen työstäni potentiaalisille haastateltaville. Sain sovittua yhden Espoon alueen tiimin kanssa haastatteluajan, johon kutsuin vielä porukkaa muista tiimeistä. Haastateltavat erityislastentarhaopettajat koostuivat lopulta kahden alueen tiimeistä. Haastattelun työajalla mahdollisesti keltojen pomoilta saatu lupa tähän.

Teemahaastattelu valitaan silloin, kun halutaan tietää, mitä joku ajattelee aiheesta. Haastattelussa tutkijalla on valmiiksi häntä kiinnostavia kysymyksiä, joihin hän pyrkii saamaan vastauksia keskustelemalla. (Eskola – Vastamäki 2007: 25.)

Teemahaastattelussa haastattelijalla on mielessään teemat, joista hän haluaa käydä keskustelua. Haastattelijan vastuulla on, että jokainen haastateltava pääsee vastaamaan jokaiseen teemaan. Haastattelun teemat voidaan laatia kirjallisuudesta, aikaisemmin tutkitusta tiedosta ja aiheeseen sopivista teorioista. Tärkeintä teemoja laadittaessa on muistettava tutkimusongelma, johon haetaan vastausta. Luova ideointi teemoja laatiessa on sallittua. Haastattelijalle on tärkeää kirjata teemat ylös, jotta muistaa nämä haastattelussa. Tällöin puhutaan ns. teemarungosta, joka toimii haastattelijan työvälineenä tilanteessa. Hyvin sujuva haastattelu ei vaadi haastattelijalta paljoa kysymyksiä, vaan hänen roolinsa on pitää keskustelu aiheessa ja vaivihkaa varmistaa, että jokainen teema tulee käsiteltyä. Haastattelijan on silti hyvä varautua lisäkysymyksillä, jos haastattelu ei etenekään jouhevasti. Tällöin haastattelijan rooli korostuu, jotta hän saa vastaukset kysymyksiinsä. Tavoitteena on kuitenkin, että haastattelu säilyisi avoimena keskusteluna. Kysymysten tulee säilyä avoimena, eikä niiden tule olla ohjaavia, koska tällöin keskustelu lähtee liikaa keskittymään haastattelijan mielipiteeseen. (Eskola – Vastamäki 2007: 34–35; Kylmä – Juvakka 2012: 93.)

Teemat olin tarkoin miettinyt niin, että saisin niiden ympärille pohjautuvasta keskustelusta vastaukset tutkimuskysymyksiini. Jonkinlaista teemarunkoa olin hahmottanut itseleni, siltä varalta, että keskustelu ei etenisi tai lähtisi liikaa poikkeamaan aiheesta. Haastattelijana pyrin varmistamaan, että jokainen haastatteluun osallistuja sai vastata etukäteen mietittyihin teemoihin ja pyrin pitämään keskustelun aiheessa. Haastattelu eteni

suurimmalta osalta jouhevasti eikä minun tarvinnut paljoa osallistua lisäkysymyksilläni keskusteluun. Suurimman osan haastattelusta sain toimija pelkkänä kuulijana. Haastattelun nauhoitin kahdelle sanelukoneelle, varmistaakseni aineiston säilyvyyden analyysiä varten, toisen nauhoituksen pilalle menemisen varalta. Haastattelun jälkeen litteroin aineiston, eli kirjoitin puhtaaksi. (Eskola – Vastamäki 2007: 25, 27, 41; Tuomi – Sarajärvi 2013: 75.)

Ryhmähaastattelu sopi varsin hyvin ajatukseeni kerätä ammattilaisten näkemyksiä aiheestani. Haastattelun luoman keskustelun avulla sain vastauksia tutkimuskysymyksiini. Tutkimushaastattelu antaa mahdollisuuden alan ammattilaisille tuoda oman näkemyksensä esille. Ammattilaisen käyttökokemus on tieteelle tärkeää informaatiota. (Eskola – Vastamäki 2007: 25–26.) Ryhmähaastatteluun päädyin osittain ajankäytön takia. Ryhmähaastattelua tukevia positiivisia puolia on myös se, että keskustelun tuoman ajatusvirran myötä haastateltavat pystyvät täydentämään omia vastauksiaan, ja näin tarina saa useamman kerroksen. Ryhmähaastattelu voi myös olla otollisempi rennon tunnelman luomisen onnistuessa, kuin yksilöhaastattelu. Ryhmähaastattelun hyviä puolia on myös se, että se antaa kerralla suuren määrän informaatiota. (Pötsönen – Välimaa 1998: 3–4; Kylmä – Juvakka 2012: 85.) Haastattelun tuomiin etuihin kuuluu, että haastateltava ja tutkija ovat suorassa vuorovaikutussuhteessa ja tämän myötä vastauksia voidaan suoraan selventää ja syventää (Hirsjärvi – Hurme 2000: 34–35).

Haastattelupaikaksi on hyvä valita tila, joka on suotuisa haastatteluun. Haastattelupaikan olisi hyvä olla vähävirikkeen, jotta kaikkien osallistujien keskittyminen säilyisi aihepiirin keskustelussa. Tärkeää on, että haastateltavat kokevat tilanteessa olonsa mieluisaksi ja varmaksi. Haastateltaville entuudestaan tuttu tila, auttaa turvallisen, luotettavan ja rennon ilmapiirin luomisessa. Ympäristön ei tulisi tuntua haastateltavalle vieraalta tai pelottavalta. Tilan tulee olla myös sellainen, että keskustelun aikana paikalle ei ilmesty vieraita, jolloin myös haastattelun dokumentointiin käytetty nauhuri tulee sulkea. Haastattelu pidettiin toisen tiimin neuvottelutilassa, joka oli ainakin toiselle tiimille tuttu ympäristö. Haastateltavien ja haastattelijan sijoittamista haastatteluun valitussa tilassa on syytä myös pohtia tarkoin, joilla voidaan pienentää ns. valta-asema asettelua. Haastattelutilanteessa esim. vierekkäin istuessa on tunnelma rennompia kuin vastakkain istuessa, ja näin on kenties helpompi tulla ymmärretyksi. Tärkeintä haastattelutilan järjestelyssä on pyrkiä purkamaan sellaiset asetelmat, jotka voisivat luoda haastateltavalle epävarman olon. Haastattelutilanteessa haastateltavat asettuivat yhden ison pöydän ympärille istumaan, jossa avoimen keskustelun käyminen oli helppoa. Haastateltavat olivat selkeästi

tuttuja toisilleen entuudestaan, joka auttoi rennon ilmapiirin luomisessa. (Eskola – Vastamäki. 2007: 28–30; Kylmä -Juvakka 2012: 91.)

Haastattelussa on aina kyse vuorovaikutustilanteesta, jolloin se on aina sosiaalinen kohtaaminen. Haastattelun kululla voidaan katsoa olevan kolme vaihetta: aloitus/tutustuminen, tutkimushaastattelu (aineiston keruu) ja lopetus. Ensimmäisen vaiheen aikana on vielä syytä varmistaa tutkimukseen osallistujan suostumus tutkimukseen. Haastattelijalla ja haastateltavalla on jonkinlaiset ennakkokäsitykset tilanteesta. Etukäteen ei voi tietää, kuinka keskustelijoiden kemiaat kohtaavat. Tilannetta voi hankaloittaa erinäiset asiat, esim. statuserot, ikäerot, vastakkaiset sukupuolet. Onnistumisen kannalta haastattelijan on syytä miettiä, kuinka hän voi vaikuttaa tilanteen onnistuneeseen läpikäymiseen. Haastattelijan tulisi miettiä, kuinka aloittaa keskustelu, minkälaista puhetyyliä käyttää, miten pukeutua tilanteeseen jne. Ennen itseaiheeseen menoa on syytä käyttää pieni aika ”esipuheeseen”, jonka tarkoituksena on saada tilanteesta miellyttävä ja vapautunut. Avausrepliikit keskustelulle ovat tärkeässä roolissa siinä mille uralle keskustelu etenee. Tarkoituksena on saada haastateltavien luottamus haastattelijan puolelle. Huumoria voi olla hyvä käyttää tilanteessa, jolloin keskustelu ei etene tai aihe tuntuu liian raskaalta. Haastattelun aloitin pienellä esipuheella. Esittelin itseni sekä kerroin vielä tutkimukseni tarkoituksen. Haastattelun alussa kävimme vielä läpi vapaaehtoisuuden periaatteet ja varmistin jokaisen osallistujan suostumuksen tutkimukseen suullisesti sekä kirjallisesti. Keskustelun alussa avasin omannäkemykseni, miten monet lähteet kuvaavat aiheeseen liittyvän positiivisen mielenterveyden määritelmää sekä, mitä vuorovaikutustaidot ovat. Ennen haastattelua, olin myös lähettänyt muutamaa päivää ennen haastattelun teemat sähköpostilla haastateltaville pohdittaviksi. (Eskola – Vastamäki. 2007: 31–32; Kylmä – Juvakka 2012: 92.)

Haastattelijan on osattava valita puhuttu kieli oikein. Keskustelussa käytetty kieli tulee olla kaikille ymmärretty. Asiantuntijoiden kanssa käydyssä haastattelussa voidaan käyttää aiheeseen liittyviä termejä, ”slangia”, voidaan käyttää, koska oletuksena on, että keskusteluun osallistajat ymmärtävät käytetyn kielen. Haastattelijana on syytä myös kiinnittää huomiota omaan olemukseen ja sanattomaan viestintään. (Eskola – Vastamäki. 2007: 32; Kylmä – Juvakka 2012: 91.)

8.2 Sisällön analyysi

Analyysin teko alkoi jo haastattelutilanteessa pohtimalla haastateltavien näkökulmia. Ensimmäiseksi litteroin eli kirjoitin puhtaaksi nauhoitetun puheen huolelliseksi tekstiksi. Ensin oli hahmotettava yleiskuva aineistosta, ennen kuin pääsin aloittamaan aineiston analyysin. Toteutin sisällönanalyysin induktiivisen analyysin kolmivaiheisen prosessin mukaan, joka koostui: aineiston pelkistämisestä (reduointi), aineiston ryhmittelystä (klusterointi) ja teoreettisten käsitteiden luomisesta (abstraktointi). Pysin luomaan aineistosta selkeän kuvauksen tutkittavasta aiheesta. Sisällönanalyysiä tehtäessä ensin paloittelin aineisto osiin, jotta pystyin sen koota uudestaan loogiseksi kokonaisuudeksi. Induktiivisen sisällön analyysissä ei ole tarkoitus analysoida koko aineisto, vain saada vastaukset tutkimus tarkoitukseen ja tutkimustehtäviin. Tarkoituksena on analyysin avulla saada kuvattua ilmiötä tiivistetyssä muodossa. (Tuomi – Sarajärvi 2013: 108; Kylmä – Juvakka 2012: 113, 116-117.)

Pelkistämällä pyritään tiivistämään litteroidusta tekstistä tekstin sisältö. Tutkimustehtävä ohjaa aineiston pelkistämistä. Taulukossa 1 näkyy esimerkki, kuinka tein pelkistystä litteroidusta tekstistä. (Tuomi – Sarajärvi 2013: 109.)

Taulukko 1. Esimerkki pelkistämisestä.

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistys
"varmaan kaikkein helpoiten näkee sen hoivaamisen, tai sen, et sen et lapset koskettaa paljon, oppii sen hyvän koskettamisen ne koskettaa toisia sillee vähän hellemin"	opitaan koskettamaan toista hellemin
"nääh vuorovaikutusleikit niin ne on aina sellasia tilanteita että juu siellä keskitytään siihen hommaan niin"	vuorovaikutusleikki tuokioissa keskitytään olemaan läsnä
"se säätelytaidot on varmaan yks silleen, että tunteiden säätely, että mennään siihen riehuntaan ja sitten kuitenkin pystyn rauhattaakin itteni, se on yks semmonen, mitä mitä se myöskin vahvistaa"	vahvistaa tunteiden säätelyä

Pelkistämisen jälkeen aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään. Samankaltaiset pelkistykset jäsenellään ryhmäksi, josta muodostuu alaluokka. Alaluokalle nimitetään ryhmää kuvaava käsite. Luokittelua jatketaan luomalla alaluokille yläluokkia. Yläluokka koostuu samankaltaisista alaluokista. Yläluokista yhdistetään samalla periaatteella pääluokkia. (Tuomi – Sarajärvi 2013: 110.)

Klusterointi toimii osana aineiston abstraktointia. Abstraktointi on aineiston käsitteellistämistä. Alkuperäisilmauksista edetään kohti teoreettista käsitystä, joka vastaa tutkimuskysymykseen. (Tuomi – Sarajärvi 2013: 111.)

Laadullisen tutkimuksen analysoinnissa etsitään johtolankoja ratkaisuun. Mitä enemmän samanlaisia johtolankoja ratkaisu löytää aineistosta, voidaan pitää ratkaisua oikeana. (Alasuutari 1999: 45.)

8.3 Työn julkaisu

Metropoliasta valmistuneiden opinnäytetyöt tallennetaan elektronisina Theseukseen tai painettuna Metropolian kirjastoon. Haastateltaville sopi, että työ julkaistaan elektronisena Theseus tietokannassa.

9 Tutkimustulokset

Tutkimustulokset kuvailevat kuuden erityislastentarhaopettajan näkökulmia, kuinka vuorovaikutusleikki tukee lapsen vuorovaikutustaitoja ja minkälainen yhteys vuorovaikutusleikillä on heidän mielestä lapsen positiivisen mielenterveyden kehittämisessä.

Pelkistyyksiä muodostui aineistosta 184, joista muodostui 37 alaluokkaa. Alaluokista muodostui 14 yläluokkaa, jotka nivoutuivat kahdeksi pääluokaksi.

Ensimmäinen kysymys oli, miten vuorovaikutusleikki tukee lapsen vuorovaikutustaitoja erityislastentarhaopettajien mielestä? Tähän kysymykseen tuli 23 alaluokkaa ja 9 yläluokkaa, joista muodostui yksi pääluokka.

Toinen kysymys oli, mitkä asiat vuorovaikutusleikissä tukevat lapsen positiivisen mielen-terveyden kehittymistä erityislastentarhaopettajien mielestä. Tähän kysymykseen tuli 14 alaluokkaa ja 5 yläluokkaa, joista muodostui yksi pääluokka.

9.1 Vuorovaikutusleikki lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymisen tukena

Erityislastentarhaopettajat kokivat vuorovaikutusleikin pitävän sisällään paljon asioita, jotka tukevat lapsen vuorovaikutustaitoja. He kokivat, että lapsen vuorovaikutustaitoja tukee jo itse tuokion pitäminen. Tuokio tarjoaa lapselle mahdollisuuden päästä harjoittelemaan vuorovaikutustaitoja.

Tärkeänä erityislastentarhaopettajat pitivät, että vuorovaikutusta harjoitellaan positiivisten harjoitteiden kautta. Harjoitteet tapahtuvat suurimmaksi osaksi leikin kautta, jotka ovat luonteelta hyvin kivoja ja opettaa vuorovaikutustaitoja hauskuuden kautta. Vuorovaikutusleikkituokiossa lapsi pystyy ottamaan mallia ryhmän toisilta jäseniltä, miten olla vuorovaikutuksessa keskenään sekä aikuinen pystyy antamaan lapselle mallia vuorovaikutuksessa olemiseen.

Toiminnan vetämistä erityislastentarhaopettajien mielestä helpottaa yksinkertaiset leikit ja pienessä ryhmässä toimiminen. Hyvin suunniteltu tuokio auttaa aikuista muokkamaan toiminnan kulkua lennosta ja näin aikuinen pystyy mukauttamaan toimintaa lapsen tarpeista lähtien. Haastateltavat kokivat vuoroleikkituokion rakenteen toimivan hyvin vuorovaikutustaitojen kehittymisen tukemiseen. Samaa struktuuria toistava rakenne tuokion kulussa auttaa lapsia ennakoimaan toimintaa ja oppimaan toiminnan rakenteet. Tutuus toiminnassa auttaa lasta rentoutumaan ja hänen on helpompaa olla mukana harjoitteissa, koska hän tietää mitä seuraavaksi tapahtuu.

Jokaisella ryhmäläisellä on oma tärkeä rooli ryhmässä ja kaikki ovat aktiivisia toimijoita ryhmän sisällä. Lapsen osallisuus ryhmän toiminnassa korostuu. Haastateltavat kokivat vuorovaikutusleikin lisäävän yhteisöllisyyttä, ja tätä kautta myös tukevan vuorovaikutustaitoja.

Vuorovaikutusleikkituokion ohjaajan asiantuntijuus oli haastateltavien mielestä tärkeä asia tarjotessa lapsille vuorovaikutustaitoja tukevaa toimintaa. Ohjaajalla tulee olla tietä-

mystä ja osaamista vuorovaikutusleikistä, jotta tämän pitäminen on mahdollista. Ohjaajan tulee ymmärtää, mikä on vuorovaikutusleikkiharjoitteiden idea, jotta vuorovaikutustaitojen tukeminen on mahdollista näillä keinoilla. Osaamisen myötä, vuorovaikutusleikkitoimintaa vetävien aikuisen toiminta on erityislastentarhaopettajien mielestä hyvän näköistä. Osaaminen näkyy lapsen vuorovaikutustilanteiden lukutaitona ja kokenut vetäjä pystyy hallitsemaan tuokion kulun paremmin.

Pienessä ryhmässä toimiminen auttaa myös tuomaan lapsen tarpeet esille. Toiminta on lapsen tarpeista lähtevää ja tarjoaa muuten hektisen arjen keskellä hyvän mahdollisuuden antaa lapselle kohdennettua ja yksilöllistä tukea. Kahden aikuisen läsnäolo tuokiossa mahdollistaa erityislastentarhaopettajien kokemusten mukaan lapsen yksilöllisen tuen saamisen. Tarpeen mukaan toinen aikuinen pystyi irrottautumaan ryhmästä tekemään lapsen kanssa kahden keskeisiä harjoituksia. Aikuisen rooli korostui haastateltavien keskustelussa. He kokivat, että aikuisen tarjoama tuki, oli merkittävää lapsen vuorovaikutustaitojen tukemisessa. Haastateltavien mielestä tuokion aikuisjohtoisuus auttoi lasta harjoittamaan vuorovaikutustaitoja. Aikuinen menee tuokiossa lapsen tasolle ja katsoo tätä silmiin. Aikuinen on vastuussa vuorovaikutuksen kulusta. Aikuinen haastaa ja johtaa lasta vuorovaikutukseen. Aikuisen tehtävänä on ohjata lapsi sanoittamaan hänessä heränneitä tunteitaan.

Keskustelussa haastateltavat vilauttivat ajatustaan siitä, että nykypäivänä lapsille ei tarjota aitoa vuorovaikutusta. Kiire arjessa paistaa läpi ja he kokivat, että monesti lapset kokevat päivähoitossa sekä kotona ohimenevää vuorovaikutusta. Vuorovaikutusleikki-tuokion pitäminen tarjoaa lapselle aitoa vuorovaikutusta, jota tuetaan mm. luomalla jokaiseen lapseen kontakti. Aikuisen sensitiivisyys tukee vuorovaikutuksessa olemista.

Erytislastentarhaopettajat pitivät vuorovaikutusleikin olevan luonteeltaan lapsen kyvykkyden vuorovaikutukseen lisäävää. He pitivät vuorovaikutusleikin rohkaisevan ja kannustavan lasta vuorovaikutukseen. He näkivät tuokion herättävän lapsen mielenkiintoa vuorovaikutukseen sekä kasvattavan lapsen uskallusta ja luottamusta vuorovaikutustilanteissa. Huomattava esille tuleva asia oli, että harjoittelemalla lapsen omaa kykyä säätelämään omaa käyttäytymistään, auttaa tämä taito lasta vuorovaikutustilanteissa olemista. Vuorovaikutusleikissä lapset pääsevät harjoitteiden kautta purkamaan energioita leikkeihin, minkä myötä erityislastentarhaopettajat kokivat, että lasten ei tätä energiaa

tarvinnut enää muualla purkaa ja näin aggressiivinen käyttäytyminen väheni. Erityislastentarhaopettajat kokivat, että ympäristössä tapahtuvilla asioilla, voidaan vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen.

Vuorovaikutusleikkituokiossa harjoitellaan erilaisia vuorovaikutustapoja. Ei-sanallisen vuorovaikutuksen harjoitteet pitävät sisällään paljon hoiva- ja kosketusharjoitteita. Erityislastentarhaopettajien mielestä oli hyvin tärkeää, että lapsille tuodaan esimerkkejä korvaavista vuorovaikutustaidoista. Jos lapselle on vaikeaa silmiin katsominen, saa hän tähän korvaavan taidon (esim. koskettaminen), jota hän voi käyttää vuorovaikutustilanteissa. Erityislastentarhaopettajat kokivat, että harjoitteiden myötä lapsi oppi koskettamaan toista helleemmin. He kokivat hoivaharjoitteiden kartuttavan lasten taitoja toisten huomioon ottamisessa, ja tämä näkyy myös ryhmän ulkopuolella lasten käyttäytymisessä.

Haastateltavat kokivat, että tuokiossa tehdyt harjoitteet siirtyivät lapsilla sekä aikuisilla arjen toimintaan. Kehitystä vuorovaikutuksen toteutumisen suhteen oli erityislastentarhaopettajien mielestä havaittavissa niin lasten välisessä toiminnassa kuin myös aikuisten ja lasten välisessä toiminnassa. Tulokset näkyvät pelkistyneeseen liitteessä neljä (Liite 4). Taulukossa kaksi näkyy vuorovaikutusleikki lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymisen tukena tulokset luokiteltuina ala-, ylä- ja pääluokkiin.

Taulukko 2. Vuorovaikutusleikki lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymisen tukena tulokset.

Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka
Tarjoaa lapselle mahdollisuuden vuorovaikutustaitojen opettelemiseen	Vuorovaikutustaitojen opetteluinen positiivisuuden kautta	Lapsen vuorovaikutustaitoja tukeva toiminta
Leikki		
Mallintaminen		
Yksinkertaiset harjoitteet	Toimintaa helpottavat asiat	
Toimiminen pienessä ryhmässä		
Toiminnan rakenne		
Lapsen osallisuus/aktiivisuus toiminnassa	Yhteisöllisyys	
Ryhmäytyminen		
Lapsen tarpeista lähtevää toimintaa	Yksilöllisen tuen saaminen	
Lapselle kohdennetun tuen antaminen		
Aikuisjohtoista toimintaa	Ohjaajan asiantuntijuus	
Ohjaajan osaaminen		
Aidon vuorovaikutuksen antaminen	Aito kohtaaminen	
Aikuisen sensitiivisyys		
ei-kielellisen vuorovaikutuksen harjoittaminen	Eri vuorovaikutustapojen harjoittaminen	
sanallisen vuorovaikutuksen harjoittaminen		
ottamisen ja antamisen harjoittelu		
rohkaisee ja kannustaa lasta vuorovaikutukseen	Lapsen kyvykkyyden tukeminen vuorovaikutukseen	
lapsen uskallus ja luottamus kasvavat vuorovaikutustilanteisiin		
lapsen mielenkiinnon herättäminen vuorovaikutukseen		
harjoittaa lapsen kykyä oman käyttäytymisen säätelyyn		
elementtien siirtyminen toiminnasta arkeen	Positiivisten toimintatapojen siirtyminen arkeen	

9.2 Vuorovaikutusleikki lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymisen tukena

Erityislastentarhaopettajat kokivat useamman vuorovaikutusleikin elementin tukevan lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymistä. He kertoivat, että vuorovaikutusleikki saa lapsen kokemaan mielihyvää ja pyrkimyksenä on tuottaa lapselle iloa. Haastateltavat olivat kohdanneet tapauksia, kun lapset useamman vuoden jälkeen tapaavat vuorovaikutusleikin vetäjän muistaa lapsi, että jotain kivaa on yhdessä tehty. Lapselle jää positiivinen muistikuva ohjaajasta ja hänen kanssaan toteutetusta toiminnasta. Vuorovaikutusleikki herättää innostusta lapsessa ja monesti lapset odottavat milloin he taas pääsevät ryhmään. Keinot, joilla tuottaa iloa vuorovaikutusleikissä olivat haastateltavien mukaan: kivat leikit, leikkisyys, positiivisuus, huumorin käyttö ja iloisuus. Vuorovaikutusleikki tarjoaa yhdessä koettua iloa.

Erityislastentarhaopettajat kokivat, että vuorovaikutusleikillä on yleisesti hyvä vaikutus lapsen elämään. Harjoitteet ja aikuisen toiminta vaikuttavat lapsen itsetunnon kasvamiseen. Lapset rohkaistuvat, itseluottamus kasvaa ja uskallus omien tunteiden näyttämiseen kasvaa. Lapsen minäkuvaa tuetaan ihastelemalla lasta ja näkemällä hänen vahvuudet ja hyvyys.

Toiminta antaa lapselle positiivista huomiota. Toiminta on lapsen tarpeistaan lähtevään ja toiminta pyrkii täyttämään lapsen yksilölliset tarpeet. Vuorovaikutusleikkituokiossa ollaan tiivisti läsnä. Aikuinen keskittyy toiminnan vetämiseen ja luo lapsiin erityisen kontaktin.

Toiminta lisää lapsen turvallisuuden tunnetta. Toiminnan struktuurin myötä toiminta on lapselle ennakoitavaa ja tämä tulee lapselle tutuksi, mikä lisää lapsen turvallisuuden tunnetta. Haastateltavat kokivat, että aikuisen toiminta on turvallista ja lapsen kiintymystä tukevaa.

Toiminnassa ollaan hyvin lähellä toisia, millä erityislastentarhaopettajat kokivat olevan positiivinen vaikutus sosialisoitumiseen. Toiminta ryhmäyttää ja auttaa lapsia löytämään kaverisuhteita. Toiminta herätti haastateltavien mukaan lapsissa mielenkiintoa sosiaaliin suhteisiin, jotka eivät olleet aikaisemmin olleet kiinnostuneita muista ihmisistä. Erityislastentarhaopettajien kokemuksen mukaan toiminnan voidaan katsoa olevan sosiaalisia suhteita tukevaa.

Vuorovaikutusleikkitoiminnan voidaan katsoa olevan olemisen olemista helpottavaa. Eri-tyislasteraopettajat kokivat, että ryhmä tukee lapsen pettymysten sietokyvyn rakentumista. Perheet olivat olleet tyytyväisiä toimintaan ja kertoivat tiettyjen asioiden helpottuneen kotona lapsen kanssa toiminnan myötä. Tulokset näkyvät pelkistyneeseen liitteessä 4 (Liite 4). Taulukossa kolme nähdään vuorovaikutusleikki lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymisen tukena tulokset luokiteltuina ala-, ylä- ja pääluokkiin.

Taulukko 3. Vuorovaikutusleikki lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymisen tukijana tulokset.

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Lapsen mielihyvän kokeminen	Positiivisten tunteiden/asioiden kokeminen	Lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymisen tukeminen
Lapsen itsevarmuuden kasvaminen		
Lapsen positiivisen minäkuvan tukeminen		
Lapsen yksilöllisten tarpeiden täyttäminen	Lapsen positiivisen huomion saaminen	
Aikuisen positiivinen läsnäolo		
Aikuisen toiminta on turvallista ja kiintymystä tukevaa	Lapsen turvallisuuden tunteen lisääminen	
Toiminnan rakenne		
Lapsen mielenkiinnon herättäminen sosiaalisiin suhteisiin	Sosiaalisten suhteiden tukeminen	
Lähellä olemisen positiivinen vaikutus sosialisoitumiseen		
Kaveri suhteen löytäminen		
Ryhmäytyminen		
Tunteiden käsittelyn tukeminen	Olemisen helpottuminen	
Perheen tyytyväisyys toimintaan		
Arjen helpottuminen kotona		

10 Pohdintaa

Koin aineiston analyysin vaikeaksi, koska useat pelkistykset olisi voinut vastata molempiin tutkimuskysymyksiini. Vuorovaikutustaidot tukevat lapsen positiivista mielenterveyttä ja monet positiivista mielenterveyttä tukevat asiat vuorovaikutusleikissä tukevat samalla lapsen vuorovaikutustaitoja. Tulokset olivat hyvin positiivisia, mitä osasin odottaa taustateoriani valossa. Toiminta pitää paljon sisällään asioita, mitkä teorian valossa tukee lapsen vuorovaikutustaitoja sekä positiivisen mielenterveyden kehittymistä. Ensimmäistä kertaa haastattelijana toimiminen oli mielestäni haastavaa, enkä välttämättä osannut tehdä tarpeeksi hyviä täsmentäviä kysymyksiä haastattelun aikana. Haastattelu sujui mielestäni silti kiitettävästi ja sain runsaan aineiston kerättyä. Keskustelu eteni suurimmaksi osaksi omalla painollaan ja haastateltavat toivat kiitettävän oma-aloitteisesti omia näkemyksiään esille. Koko haastattelun ajan keskustelusta paistoi läpi, että erityislastentarhaopettajat pitivät vuorovaikutusleikkiä hyvin positiivisena asiana kokonaisuudessaan.

10.1 Tulosten tarkastelu

Keskeisimmät tulokset olivat: vuorovaikutustaitojen opetteleminen positiivisuuden kautta, toimintaa helpottavat asiat, yhteisöllisyys, ohjaajan asiantuntijuus, lapsen yksilöllisen tuen saaminen, vuorovaikutuksessa oleminen, eri vuorovaikutustapojen harjoittaminen, lapsen kyvykkyyden lisääminen vuorovaikutukseen.

Erityislastentarhaopettajat toivat esille eri tapoja vuorovaikutustaitojen harjoitteluun, miten vuorovaikutusleikki tukee vuorovaikutustaitoja. Nämä keinot olivat pitkälti samoja, mitä Launonen (2007) tuo teoksessaan esille puhuttaessa mitä vuorovaikutus on ja mitä tämä tarvitsee pienellä lapsella toteutuakseen. Tuloksissa esille nousseen vuorovaikutustaitojen tukeminen positiivisuuden kautta auttaa myös Korkeilan (2017) katsauksen mukaan lapsen toimintatapojen kehittymistä, mitkä tukevat sosiaalisia suhteita. Positiivisuuden kautta vuorovaikutustaitojen oppimisen alle muotoutui alaluokka ”mallintaminen”. Salmi ja Joroinen (2013) tutkimuksessaan kuvaavat, kuinka sosiaaliset taidot kehittyvät saamalla mallia tähän. Vuorovaikutustaidot kehittyvät vanhempi-lapsisuhteessa ja lapsi käyttää tästä suhteesta opittuja taitoja kaverisuhteissaan. Erityislastentarhaopettajat kokivat lapsen taitojen siirtyvän vuorovaikutusleikkiryhmästä eteenpäin ja kokivat ryhmässä opittujen taitojen näkyvän ryhmän ulkopuolella lasten välisissä suhteissa.

Nämä tulokset voisivat olla rinnastettavissa Salmen ja Joroisen (2013) tutkimukseen. He kuvaavat myös sosiaalisten taitojen pitävän sisällään kyvyn olla vuorovaikutuksessa valitsematta aggressiivista käyttäytymistä. Työni tulokset antavat myös viitteitä siitä, että vuorovaikutusleikki auttaa lasta oppimaan hallitsemaan aggressiivista käyttäytymistä.

Korkeila (2017) tuo katsauksessaan esille, kuinka lapsena koettu huolenpito vaikuttaa meidän myöhemmin kehittyneisiin sosiaalisiin suhteisiin. Voisimme olettaa, että vuorovaikutusleikkituokiossa lapsen saadun hoivan, kosketuksen ja positiivisen huomio olisi rinnastettavissa huolenpitoon ja näyttäytyisi positiivisesti lapsen kehittyvissä sosiaalisissa suhteissa.

Luttisen (2006) ja Mäkelän ja Vierikon (2004) tutkimukset osoittavat, että vuorovaikutusleikkituokiolla on saatu positiivisia tuloksia lapsen sosiaalisten taitojen kehittymisen tukemisessa sekä lasten sosiaalisten vaikeuksien vähenemiseen. Nämä tulokset tukevat erityislastentarhaopettajien kokemusta siitä, että vuorovaikutusleikki soveltuu hyvin vuorovaikutustaitojen tukemiseen.

Erityislastentarhaopettajien haastattelusta nousi esille ohjaajan asiantuntijuuden tärkeys. Rusanen (2011) teoksessaan peräänkuuluttaakin varhaiskasvattajien tiedon laadulla olevan suuri merkitys laadukkaan hoidon toteutumisessa, mikä tukee erityislastentarha näkemystä ohjaajan osaamisen ja tietämyksen tärkeydestä toteuttaessa vuorovaikutusleikkitoimintaa.

Haastattelussa haastateltavat toivat ilmi, että eivät ole automaattisesti ajatelleet, että vuorovaikutusleikki tukee lapsen positiivista mielenterveyttä. Monesti hyötyjä on haettu eri kontekstista, esim. leikkitaitojen tukemiseen. Haastateltavat, kuitenkin näkivät, että vuorovaikutusleikillä on hyvät mahdollisuudet tukea lapsen positiivista mielenterveyttä. Analysoidessani aineistoa sainkin paljon hyviä tuloksia siitä, kuinka vuorovaikutusleikki tukee lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymistä. Keskeisimpiä tuloksia oli: positiivisten tunteiden/asioiden kokeminen, lapsen positiivisen huomion saaminen, lapsen turvallisuuden tunteen lisääntyminen, sosiaalisten suhteiden tukeminen.

Tulos sosiaalisten suhteiden tukeminen lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymisen tukemiseen voisi myös tukea ensimmäistä tutkimuskysymystäni, jossa haettiin vastauksia, kuinka vuorovaikutusleikki tukee lapsen vuorovaikutustaitoja. Tulosta tukee Korkeilan (2017) kuvaus positiivisen mielenterveyden pitävän sisällään hyvät sosiaaliset

suhteet. Keskeisimpiin tuloksiin kuului, että vuorovaikutusleikki pyrkii tuottamaan iloa. Erityislastentarhaopettajien näkemys oli, että tuokiossa lapsi saa positiivista huomiota ja aikuinen on läsnä tuokiossa. Nämä voidaan katsoa tukevan hyvän vuorovaikutuksen kokemista. Puura ja Tamminen (2016) katsauksessaan toteavat hyvän vuorovaikutuksen kokemisen tukevan lapsen mielen kehittymistä. Tuloksissa nousi esille, kuinka lapsille oli muodostunut positiivisia muistijälkiä ohjaajasta ja tuokiosta. Tämä on mielestäni hyvää kantava asia, joka kulkee lapsella mukana lapsuudesta aikuisuuteen lämpimänä muistikuvana

Membriden (2016) tutkimuksessaan toteaa hyvän elämänlaadun tarjoavan lapselle iloa ja luottavaisuutta, ja näiden elementtien lisäävän aikuisiässä sietokykyä kohdata vastoinkäymiset. Myös Korkeilan (2017) mukaan hyvään mielenterveyteen kuuluu kyky kohdata vastoinkäymiset. Nämä tulokset antavat tukea tutkimukseni tuloksille, kuinka erityislastentarhaopettajat näkivät ilon tuottamisen yhteyden lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymiselle.

Lapsen turvallisuuden tunteen lisääminen piti sisällään mm. lapsen kiintymyksen esiintymistä ohjaajaa kohtaan. Kiintymyssuhdeteorian pohjalta Martin ym. (2011) toteavat katsauksessaan, että turvallisen kiintymyssuhteen omaavat nuoret pitivät sosiaaliset tilanteet helpoimpina kuin turvattoman kiintymyssuhteen omaavat nuoret. Tuloksissani sain esille, kuinka lapsen kiintyminen vuorovaikutusleikkituokion ohjaajaan lisää lapsen turvallisuuden tunnetta. Tulkitsen tämän pohjalta, että vuorovaikutusleikki tukee turvallisen sekundaarisen kiintymyssuhteen syntyä ja näin tukevan Martin ym. (2011) tutkimuksen valossa lapsen sosiaalisia suhteita ja tätä kautta positiivisen mielenterveyden kehittymistä. Myös Kerns ym. (2007) toteavat tutkimuksessaan, että turvallisen kiintymyssuhteen omaava sensitiivinen reagointi lapsen tarpeisiin tukee myöhemmin lapsen tunteiden säätelyä, mielialaa ja kykyä sietää turhautumista. Tämä tukee tuloksissani nousutta esille sensitiivisyyden merkitystä lapsen turvallisuuden tunteen vahvistamisessa.

10.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Haastattelun keinoin toteutettua tutkimuksen luotettavuutta on syytä pohtia. On syytä tarkastella, miksi haastateltava on osallistunut tutkimukseen. Yksi näkökulma on, että haastateltava pitää vain omaa kokemustaan ja ajatustaan tärkeänä ja hänellä saattaa olla narsistinen halu saada oma ajatus muiden tietoisuuteen. Tällöin haastateltava on

saattanut suostua haastatteluun vain saadakseen itselleen mielihyvää. Toinen näkökulma on varsin empaattinen. Haastateltava on osallistunut tutkimukseen ajatuksella, että hänen kokemuksena voisi hyödyntää muita. (Eskola – Vastamäki 2007: 26–27.)

Valitsemalla tarkoin haastateltavat tutkimukseeni lisäsin työni luotettavuutta. Halusin haastatella henkilöitä, jotka ovat varhaiskasvatuksen ammattilaisia, joilla on kokemusta tutkimuskohteesta. Näin ajatukseni sanoi, että saisin parhaiten vastauksia tutkimuskysymykseeni. Haastateltavilla olikin vankka työkokemus lasten kanssa työskentelystä sekä runsaasti kokemusta vuorovaikutusleikistä. Haastateltavat osoittivat mielenkiintoa työtäni kohtaan ja pitivät aihetta tärkeänä. Koin, että haastateltavilla oli vilpittön halu kertoa, kokemuksiaan mahdollisesti hyödyntäen muita. Osa kertoi ennen haastattelua, että heillä oli myös mielenkiintoa päästä kuulemaan muiden mielipiteitä aiheesta ja näin saada vinkkiä omaan työskentelyyn. Haastateltavat pohtivat teemoja laajalti ja sain kerättyä hyvän aineiston työlleni.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan katsoa neljän kriteerin kautta, joita on uskottavuus, vahvistettavuus, reflektiivisyys ja siirrettävyys. Tulosten uskottavuutta lisäsi haastateltavien asiantuntijuus aiheesta. Tutkijana oma mielenkiintoni aiheeseen kohtaan ja aikaisempi työkokemukseni päiväkodissa auttoi mielestäni tutkimukseen osallistujien näkökulmien ymmärtämisessä. Uskottavuutta työlleni olisi tuonut lisää, jos olisin palauttanut tutkimustulokset haastateltaville ja pyytänyt heiltä varmistusta tulosten paikkansapitävyydelle. Vahvistettavuutta työlle lisää se, kuinka hyvin tutkija on osannut kirjata ylös, kuinka hän on päätenyt tuloksiin ja johtopäätöksiin. Työni prosessin kulun olen pyrkinyt kuvaamaan mahdollisimman hyvin. Reflektiivisyyteen vaikuttaa se, kuinka tutkija on käsitellyt aineistonsa. Pyrin käsittelemään aineiston sellaisenaan, kuin se näyttäytyi muuttamatta sisältöä omista mielipiteistäni riippumatta. Tutkijana pyrin antamaan tarkan kuvailun tutkimuksen laadusta ja tarkoituksesta, jotta tulosten siirrettävyyttä voitaisiin mahdollisesti verrata vastaavanlaisiin tutkimuksiin. (Kylmä – Juvakka 2007: 128–129.)

Aineistoa analysoidessa loin merkityskokonaisuuksia. Kokonaisuuksien välinen yhteys loi lopullisen kuvan ilmiölle. (Laine 2007: 43.) Peilasin tuloksia aikaisempaan tutkittuun tietoon ja tulokset täydensivät mielestäni toisiaan, ja koen sen lisäävän luotettavuutta otokselleni. Johtopäätöksiä tehdessä hyvä vuoropuhelu alaan liittyvien muiden tutkimusten kanssa lisää luotettavuutta (Moilanen – Rähkä 2007: 61). Kuin taas tutkimukseni pienen otoksen (yksi ryhmähaastattelu) koen laskevan tutkimukseni luotettavuutta (Kylmä – Juvakka 2007: 133).

Tutkimusta tehdessäni noudatin kolmea eettistä periaatetta, jotka ohjaavat ihmistieteissä tutkimusta. Nämä kolme periaatetta ovat: tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen, yksityisyys ja tietosuoja. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet. 2012–2014; Kylmä – Juvakka 2012: 147.)

Itsemääräämisoikeus periaate pitää sisällään tutkittavien vapaaehtoisuuden ja informoinnin. Osallistuminen tutkimukseen tulee olla vapaaehtoista ja tutkittavalla tulee olla riittävästi tietoa tapahtumasta. Hänen on pitänyt ilmaista suostumuksensa tutkimukseen selkeästi suullisesti tai kirjallisesti. Kohteliaasti esitettyyn haastattelupyyntöön suostuminen tulkitaan tutkittavan suostuneen tutkimukseen. Tutkittava voi lopettaa osallistumisensa tutkimukseen missä vaiheessa tahansa, mutta se ei tarkoita sitä, että hänen antamiaan haastatteluita ei voisi käyttää tutkimuksen teossa. Annettavan informaation laajuus riippuu tutkimuksen luonteesta. Haastattelemalla toteutettavaan tutkimukseen riittää, että tutkittavalla on tieto tutkimuksen aiheesta, mitä osallistuminen tutkimukseen tarkoittaa ja kauanko siihen menee aikaa. Tutkittavalla tulee olla mahdollisuus kysyä lisätietoja tutkimuksesta. Tiedonantaminen tulee olla aina totuudenmukaista. Informoin tutkittavia tutkimukseni laadusta ja tarkoituksesta suullisesti sekä kirjallisesti. Suostumukseen tutkimukseen varmistin sanallisen suostumuksen lisäksi kirjallisesti, tästä kerroin enemmän luvussa 8. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet. 2012–2014.)

Vahingoittamisen välttäminen tarkoittaa henkisten haittojen, taloudellisten ja sosiaalisten haittojen välttämistä. Tutkijana käyttydyin arvostavasti tutkittavaa kohtaan. Tutkimusjulkaisussa kirjoittamistavan pidin kunnioittavana tutkittavaa kohtaan. Tutkijana olin vuorovaikutustilanteessa tutkittavan kanssa kohtelias ja ihmisarvoa kunnioittava, jonka merkitys korostui tutkimuksessani, joissa keräsin aineiston haastattelemalla. Vapaaehtoisuuden periaate säilyi myös koko haastatteluajan. Tutkijan tulee osata olla tarkkana, ja huomata tutkittavasta, onko hän vapaaehtoisesti tilanteessa mukana. Vaivaantuneisuus, kiusaantuneisuus ja pelko saattavat iskeä vuorovaikutustilanteessa tutkittavalle päälle, eikä hän osaa sanallisesti ilmaista omaa kieltäytymistään. Taloudelliset ja sosiaaliset haitat ovat suuremmissa riskissä, jos yksityisyys ja tietosuoja periaatteet eivät toteudu. Tutkittavalle voi koitua vahingollisia seurauksia, jos tutkimusjulkaisussa esitetyt tulokset ovat leimallisia, arvostelevia, asenteellisia tai epäkunnioittavia. Haastateltavien pomoilta

saadun luvan myötä käydä haastattelu haastateltavien työaikana koin tämän myös vähentävän tutkimukseen osallistujien mahdollista taloudellista riskiä. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet. 2012–2014.)

Suomen perustuslailla suojattuihin oikeuksiin kuuluu yksityisyyden suoja. Tietosuojan kautta pystymme varmistamaan yksityisyyden toteutumista. Tutkimusprosessin alussa on informoitava tutkittavia siitä, kuinka aineisto säilytetään prosessin ajan ja kuinka se hävitetään prosessin loputtua. Tarpeettomasti ei tule kerätä ja säilyttää tunnistetietoja. Tutkimusmateriaalit olen säilyttänyt asianmukaisesti enkä ole käyttänyt työssäni tutkimukseen osallistuvien henkilötietoja. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet. 2012–2014.)

10.3 Johtopäätökset

Tulokset olivat hyvin positiiviset. Erityislastentarhaopettajat toivat esille, että pitivät Theraplayn periaatteita niin hienoina, että näiden olisi hyvä olla päiväkodin yhteisissä säännöissä kirjattuna. Haastattelu todennäköisesti herätti haastateltavissa uusia ajatuksia vuorovaikutusleikin potentiaalisista positiivisista vaikutuksista lapsen kehityksessä. Haastattelun jälkeen sainkin yhdeltä haastateltavista sähköpostiviestin, jossa haastateltava oli haastattelun jälkeen todennut omissa ajatuksissaan, että olimme keskustelleet halvasta työvälineestä syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn.

Näen tulosten valossa, että vuorovaikutusleikki tukee lapsen vuorovaikutustaitoja sekä positiivisen mielenterveyden kehittymistä monella eri osa-alueella. Monet lähteet osoittavat (Puura – Tamminen 2016; Martin ym. 2007; Membride 2016; Aronen 2016; Becker-Weidman – Shell 2008; Armoton – Koistinen 2007; Kerns ym. 2007), että positiivinen mielenterveys lähtee kehittymään jo varhaislapsuudessa ja mielenterveysongelmia voidaan ennaltaehkäistä puuttamalla varhain lapsuudessa ilmeneviin ongelmiin. Tämän työn positiiviset tulokset osoittavat, että vuorovaikutusleikin käytöllä on hyvät potentiaalit toimia mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyssä päiväkotikäisillä lapsilla mm. vuorovaikutustaitoja vahvistaen. Tätä näkökulmaa voidaan hyödyntää toteuttaessa varhaiskasvatusta ja lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymisen tukitoimena.

11 Lähteet

Ahola, Kirsi – Joensuu, Matti – Mattila-Holappa, Pauliina – Tuisku, Katinka – Vahtera, Jussi – Virtanen, Marianna 2014. Mielenterveysyistä työkyvyttömiä nuorten aikuisten tausta. *Lääkärilehti* 69, (50–52). 3441–3448.

Alasuutari, Pertti 1999. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Armaton, Annukka – Koistinen, Paula 2007. Neuvolatyön käsikirja. Hämeenlinna: Tammi.

Aronen, Eeva 2016. Lasten häiriökäyttäytyminen. *Duodecim* 132. 961–966.

Becker-Weidman, Arthur – Shell, Deborah 2008. *Auta lasta kiintymään*. Tampere: PT-kustannus.

Eskola, Jari – Vastamäki, Jaana 2007. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani (toim.) – Valli, Raine (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1*. Juva: WS Bookwell Oy. 25–43.

Hirsjärvi, Sirkka–Hurme, Helena. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Jouni, Tuomi – Anneli, Sarajärvi 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosake yhtiö Tammi.

Kerns, Kathryn – Abraham, Michelle – Schlegelmilch, Andrew – Morgan, Theresa 2007. Mother-child attachment in later middle childhood: Assessment approaches and associations with mood and emotion regulation. *Attachment & Human Development* 9 (1). 33–53.

Korhonen, Satu 2008. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lapsen ja vanhemman välisen myönteisen vuorovaikutuksen vahvistaminen: Vuorovaikutusleikkioppaan käyttö kasvatusneuvonnan ja ohjauksen apuvälineenä. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/documents/10542/473773/vuo0vovaikutusleikkiopas.pdf>> Luettu 15.5.2017

Korkeila, Jyrki 2017. Terve mieli terveissä aivoissa. *Duodecim* 113. 209–214.

Kylmä, Jari – Juvakka, Taru 2012. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Laakso, Marja. Leikkejä ryhmätheraplay- ja muihin leikkituokioihin. Verkkodokumentti. <<http://www.theraplay.fi/doc/Leikkilista.pdf>> Luettu 3.4.2017.

Laki lasten päivähoidosta 36/1973. Annettu Helsingissä 19. päivänä tammikuuta 1973.

Lasten ja nuorten mielenterveys. 2014. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/lasten-ja-nuorten-mielenterveys>> Luettu 24.2.2016.

Liisa, Keltikangas-Järvinen 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Juva: WS Bookwell Oy.

Luttinen, Hilikka 2006. Miten vuorovaikutusleikki tukee lapsen sosiaalisia taitoja vuoropäiväkodissa? Tapaustutkimus. Jyväskylän yliopisto. Erityispedagogiikan laitos. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma.

Martin, Tanja – Karlsson, Linnea – Marttunen, Mauri 2011. Temperamentti ja kiintymyssuhde nuoruusiän masennuksen riskitekijöinä. Lääkärilehti 66 (7). 547–552.

Membride, Heather 2016. Mental health: early intervention and prevention in children and young people. British Journal of nursing 25 (10). 552–557.

Mitä on Theraplay-terapia? 2017. Suomen Theraplay-yhdistys ry. Verkkodokumentti. <<http://www.theraplay.fi/index.php?k=4194>>. Luettu 6.3.2017.

Moilanen, Pentti – Rähä, Pekka 2007. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Aaltola, Juhani (toim.) – Valli, Raine (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Juva: WS Bookwell Oy. 46–69.

Mäkelä, Jukka 2005. Kosketuksen merkitys lapsen kehityksessä. Suomen lääkäri-lehti 60 (14). 1543–1549.

Mäkelä, Jukka – Salo, Saara 2011. Theraplay – vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutushoito lasten mielenterveysongelmissa. Duodecim 127 (4). 327–334.

Mäkelä, Jukka - Vierikko, Ilona 2004. Kuinka yhteys löytyy? Vuorovaikutusterapia huostaan otettujen lasten hoidon tukena. Raportti Theraplay –projektista SOS - lapsikylissä 2001-2004. Espoo: SOS –Lapsikylä ry.

Pajulo, Marjukka 2004. Vauvan tunnetila ja sen säätely. Äidin reflektiivinen kyky ja sen merkitys turvallisessa kiintymyssuhteessa. Duodecim 120 (21). 2543-2548.

Puura, Kaija – Tamminen, Tuula 2016. Pikkulapsipsykiatria - ei tarua vaan todellisuutta. Duodecim 132 (10). 951–959.

Pötsönen, Riikka - Välimaa, Raili. 1998. Ryhmähaastattelu laadullisen terveystutkimuksen menetelmänä. Jyväskylä: ER-Paino Oy.

Rusanen, Eija 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Bookwell Oy.

Ryhmätheraplay-koulutusohjelma. 2017. Suomen Theraplay-yhdistys ry. Verkkodokumentti. <<https://theraplay.fi/theraplay-tarjonta/ryhmatheraplay-koulutusohjelma/>> Luettu 15.5.2017.

Salmi, Mari – Joronen, Katja 2013. Lasten sosiaalinen kompetenssi ja perhesuhteet. Tutkiva hoitotyö 11 (2). 23-31.

Sinkkonen, Jari 2004. Kiintymyssuhdeteoria - tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. Duodecim 120 (15). 1866–1873.

Sosiaalisten taitojen kehitys a. MLL. Verkkodokumentti. <http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/3_4-vuotias/sosiaaliset_taidot/> Luettu 3.4.2017.

Sosiaalisten taitojen kehitys b. MLL. Verkkodokumentti. <http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/4_5-vuotias/sosiaaliset_taidot/> Luettu 3.4.2017.

Sosiaalisten taitojen kehitys c. MLL. Verkkodokumentti. <http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/5_6-vuotias/sosiaaliset_taidot/> Luettu 3.4.2017.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet 2012-2014. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Verkkodokumentti. <<http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteiss%C3%A4/eettiset-periaatteet>> Luettu 26.3.2017.

Theraplay 2013. Wikipedia. Verkkodokumentti. <<https://fi.wikipedia.org/wiki/Theraplay>>. Luettu 26.3.2016.

Theraplay-menetelmä 2016. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. <<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyomenetelmat/theraplay-menetelma>>. Luettu 26.3.2016.

Valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset 608/2005. Annettu Helsingissä 29 päivänä heinäkuuta 2005.

Yhteystiedot. Espoon kaupunki. Verkkodokumentti. <http://www.espoo.fi/fi-FI/Paiva-hoito_ ja_koulutus/Esiopetus/Yhteystiedot> Luettu 3.4.2017.

Taulukko 1. Tiedon hakua kuvaava taulukko

Tietokanta	Hakusanat	Osumat	Koko tekstitasolla luettu	Valittu	Artikkelin nimi
Medic	theraplay	3	2	2	Theraplay – vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutushoito lasten mielenterveydessä
					Kosketuksen merkitys lapsen kehityksessä
	varhainen vuorovaiku* AND laps*	263	2	2	Lasten häiriökäyttäytyminen
					Pikkulapsipsykiatria – ei tarua vaan todellisuutta
	kiintymyssuh*	22	4	4	Temperamentti ja kiintymyssuhde nuoruusiän masennuksen rikitekijöinä
					Vauvan tunnetila ja sen säätely äidin reflektiivinen kyky ja sen merkitys turvallisessa kiintymysuhteessa
					Pikkulapsipsykiatria – ei tarua vaan todellisuutta

					Kiittymissyhdeteoria – tutkimus löydök- sistä käytännön so- velluksiin
	sosiaaliset taidot	223	1	1	lasten sosiaalinen kompetenssi ja per- hesuhteet
	positiivnen mielenterve* AND kehiti- tymi*	3654	1	1	terve mieli terveissä aivoissa
Cinahl	mother – child attachment	72	1	1	Early mother– child attach- ment and behavior problems in middle childhood: the role of the subsequent caregiving environ- ment
	children and mental health rajaus: 2010- 2017 full text	2 397	1	1	Mental health: early intervention and prevention in chil- dren and young people
Melinda	Theraplay	42	1	1	Miten vuorovaiku- tusleikki tukee lap- sen sosiaalisia tai- toja vuoropäiväko- dissa?

Suomen theraplay yh- distyksen si- vun julkaisuja					Kuinka yhteys löy- tyy? – Vuorovaiku- tusterapia huostaan otettujen lasten hoi- don tukena
--	--	--	--	--	--

Liite 2. Informointikirje tutkimuksesta

Hyvä erityislastentarhaopettaja,

olen 27-vuotias sairaanhoitajaopiskelija Helsingin ammattikorkeakoulu Metropolista. Opintoissani olen loppusuoralla ja teen opinnäytetyötä Positiivisen mielenterveyden edistäminen lapsiperheissä –hankkeen alla.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää erityislastentarhaopettajille suunnatun teema-haastattelun avulla, miten Theraplay-menetelmään pohjautuva vuorovaikutusleikki toimii lapsen vuorovaikutustaitojen tukemisessa osana lapsen positiivista mielenterveyttä. Työni tutkimuskysymykset ovat: Kuinka vuorovaikutusleikki vahvistaa lapsen vuorovaikutustaitoja? Kuinka vuorovaikutustaidot edistävät lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymistä?

Tulen keräämään aineiston ryhmähaastattelulla käyttäen teemahaastattelun keinoja. Valitsen ryhmähaastatteluun 5 konsultoivaa erityislastentarhaopettajaa Espoon alueen tiimeistä. Haastattelun arvioitu kesto on 1 tunti. Nauhoitan haastattelun myöhempää analysointia varten. Haastattelusta saadun materiaalin säilytän luottamuksellisesti, eikä materiaalia tule kukaan muu kuin minä käsittelemään. Tutkimuksen valmistuttua, tuhoan materiaalin asianmukaisesti. Tutkimukseen osallistujan anonymiteetti säilyy koko prosessin ajan.

Tutkimukseen osallistuminen on aina vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää missä vaiheessa prosessia tahansa.

Tutkimuksen on määrä valmistua kesäkuussa 2017. Metropolista valmistuneiden opinnäytetyöt tallennetaan elektronisina Theseukseen tai painettuna Metropolian kirjastoon. Opinnäytetyön tallentamisesta voimme sopia yhdessä tutkimukseen osallistuvien kanssa.

Jos koet mahdolliseksi tutkimukseen osallistumisen, otathan minuun yhteyttä! Vastailen mielelläni lisäkysymyksiin. Pyrin järjestämään luvan haastatteluun osallistujan työnantajalta, jotta haastattelu voidaan suorittaa tutkimukseen osallistuvan työajalla.

Terveisin,
Minna Iivonen
puh. xxx xxxxxxx

Liite 3. Teemahaastattelun teemat

- 1. Millainen yhteys lapsen vuorovaikutustaidoilla on positiiviseen mielenterveyteen?**
- 2. Miten vuorovaikutusleikki toimii lapsen vuorovaikutustaitojen tukijana?**

Liite 4. Vuorovaikutusleikki vuorovaikutustaitojen kehittymisen tukijana tulokset

Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Lapsi pääsee opettelemaan vuorovaikutusta	Tarjoaa lapselle mahdollisuuden vuorovaikutustaitojen opetteluun	Vuorovaikutustaitojen opetteluun positiivisuuden kautta	Vuorovaikutustaitoja tukeva toiminta
Oppiminen tapahtuu toisten kautta			
opitaan vuorovaikutustaitoja hauskuuden kautta	Leikki		
leikkisyys on tärkeää			
leikin kautta ollaan vuorovaikutuksessa			
vuorovaikutusleikki tarjoaa kivoja leikkejä			
leikkitaitojen kehittymisen myötä lapsi saa kivan kokemuksen vuorovaikutustilanteista			
vuorovaikutustaidot harjaantuu leikin kautta			
aikuinen näyttää mallia	Mallintaminen		
toisista lapsista mallin ottamista			
toiminnallista			
toiminnallista			
yksinkertaisia leikkejä	Yksinkertaiset harjoitteita	Toimintaa helpottavat asiat	
simppeli sisältö			
toiminta on simppeli			
leikit on niinku simppeleitä			
taitojen harjoittaminen pienessä ryhmässä	Pienryhmätoiminta		
tuokion suunnitelmallisuus auttaa lapsen ryhmään mukaan pääsemisessä	Toiminnan rakenne		
vuorovaikutusleikki on lapselle struktuurinsa myötä ennakoitavaa			
lapset oppivat vuorovaikutusleikin rakenteen			
lasten osallisuus	Lapsen osallisuus/aktiivisuus toiminnassa	Yhteisöllisyys	
kaikki ovat aktiivisia toiminnassa			
jokainen rikastuttaa yhdessä oloa			
Kaikilla tärkeä rooli ryhmässä			
pieniin ryhmiin jakautuminen ryhmäyttää	Ryhmäytyminen		

vuorovaikutusleikillä saadaan nopeasti ryhmytettyä			
ryhmyttävä vaikutus			
tavoite lapsen ryhmytyksessä			
toiminnallisuus auttaa lapsen yhteisöön pääsemistä, kenellä ei ole muiden kanssa samaa kieltä			
harjoittaa ryhmässä olemista			
aikuinen johtaa vuorovaikutukseen	Aikuisjohtoista toimintaa	Ohjaajan asiantuntemus	
aikuinen haastaa vuorovaikutukseen			
aikuisen tehtävä on miettiä miten saada lapsi mukaan toimintaan			
aikuinen ohjaa tunteiden sanottamista			
aikuisjohtoista			
aikuinen katsoo lasta silmiin			
aikuinen menee lapsen tasolle			
aikuisella vastuu vuorovaikutuksen kulusta			
aikuinen säätelee lasta olemalla sensitiivinen			
aikuinen näkee lapsen			
aikuisen taito vuorovaikutusleikin käyttämiseen mahdollistaa sen käytön	Ohjaajan osaaminen		
ohjaajan osaamisen ja tiedon myötä voi käyttää monenlaisissa tilanteissa			
vuorovaikutusleikkien pitämisen mahdollistaa aikuisten sitoutuneisuus toimintaan			
vuorovaikutusleikkiä vetävien aikuisten toiminta on hyvän näköistä			
aikuisen vuorovaikutustilanteiden lukutaito tukee lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioon ottamista			
kokenut vetäjä hallitsee paremmin tuokion kulkua			
lapsen tarpeista lähtevää toimintaa	Lapsen tarpeista lähtevää toimintaa	Yksilöllisen tuen saaminen	
läsnäolo helpottaa lapsen tarpeiden havainnointia			

olla kiinnostuneita lapsen tarpeista			
tuokion kulkua voi muokata joustavasti lasten yksilöllisten tarpeiden mukaan			
lapsen irrottautuminen ryhmästä hänen tarpeiden mukaan			
lasten tuen tarpeet tulevat esille vuorovaikutusleikki-tuokiossa			
vuorovaikutusleikki-tuokio antaa mahdollisuuden, antaa lapselle kohdennettua tukea tunteiden säätelyyn ja vuoron odottamiseen	Lapselle kohdennetun tuen antaminen		
aikuisen tuki on tärkeää lapsen tunteiden säätelyn harjoittamisessa			
aikuinen lohduttaa			
aikuinen tukee vuorovaikutukseen			
tarjoaa erityistarpeiselle lapselle kohdennettua vuorovaikutusta			
psykkisesti oirehtivan lapsen mahdollisuus tehdä harjoitteita kahdestaan aikuisen kanssa			
kahden keskeisten tuokioiden kautta lapsi pystyy osallistumaan leikkikerhoon, jossa on useampia lapsia			
kahden aikuisen läsnäolo antaa paljon mahdollisuuksia lapsen tarpeiden tukemiseen			
toisen aikuisen kanssa kahdenkeskeiset harjoitukset			
kahden keskeisten tuokioiden kautta lapsi pystyy osallistumaan leikkikerhoon, jossa on useampia lapsia			
Ei ohimenevän vuorovaikutuksen antamista	Aidon vuorovaikutuksen antaminen	Aito kohtaaminen	
herkun jakamisella harjoitellaan yhteyden rakentamista			
kontaktin luominen jokaiseen			
hoivan kautta ollaan kontaktissa /suhteessa			
olla kiinnostuneita lapsista			

kiinnostuksen osoittaminen lapselle					
jakamattoman huomion antaminen					
vuorovaikutusleikki tuokioissa keskitytään olemaan läsnä					
olla lähellä					
aikuinen on tuokioissa läsnä					
aikuinen säätelee lasta olemalla sensitiivinen	Aikuisen sensitiivisyys				
sensitiivisyyden ymmärtäminen on tärkeää					
aikuinen on sensitiivinen lapsen aloitteen lukemisessa ja vastaa tähän vuorovaikutukseen ottamalla lapsen mukaan vuorovaikutukseen					
sanattoman vuorovaikutuksen harjoittaminen vähän sanoja	ei-kielellisen vuorovaikutuksen harjoittaminen	Eri vuorovaikutustajojen harjoittaminen			
sosiaalisuus ei niinkään kehity sanallisesta vuorovaikutuksesta					
hoiva leikeillä					
iho toimii sosiaalisena aistina					
koskettamalla					
oikeanlaisen koskettamisen harjoittamista lasten välillä					
opitaan hyväksymään kosketusta					
korvaavien vuorovaikutuskeinojen oppiminen esim. koskettaminen					
sanottamista			kielellisen vuorovaikutuksen harjoittaminen		
harjoitellaan ottamista ja antamista				ottamisen ja antamisen harjoittelua	
lapset harjoittelevat hoivan antamista ja ottamista					
hoivan kautta harjoitellaan vastaanottamista					
herkun jakamisella harjoitellaan ottamista, antamista					
herkun jakamisella harjoitellaan ottamista, antamista					
ottamisen ja antamisen harjoittaminen antaa aloitteet vuorovaikutukselle					

rohkaisee lasta vuorovai- kutukseen	Rohkaisee ja kannus- taa lasta vuorovaiku- tukseen	Lapsen kyvykkyy- den lisääminen vuo- rovaikutukseen	
vuorovaikutusleikki roh- kaisee hiljaisia lapsia aktii- visemmiksi			
lapsi rohkaistuu hakeutu- maan vuorovaikutustilan- teisiin			
lapsen rohkeus kasvaa			
kannustamalla rohkais- taan lasta mukaan ryh- mään			
kehumalla rohkastaan lasta mukaan ryhmään			
sensitiivisyys kannustaa vuorovaikutukseen			
vuorovaikutusleikin kautta lapsi uskaltaa tulla sano- maan asioita ja huolia pa- remmin aikuiselle	Lapsen uskallus ja luottamus kasvavat vuorovaikutustilantei- siin		
rakennetaan luottamus- suhdetta leikkien avulla			
herkun jakamisella harjoi- tellaan luottamusta			
lapsi uskaltaa osallistua ryhmätilanteisiin			
herättää lapsessa mielen- kiintoa kavereita kohtaan	Mielenkiinnon herät- täminen vuorovaiku- tukseen		
uusi elementti tuo innos- tuksen ja motivaation toi- mintaan			
lapsi, joka ei ole niin kiin- nostunut muista ihmisistä, alkaa osoittaa mielenkiin- toa toisia ihmisiä kohtaan			
harjoitellaan omien rajojen hallintaa	Harjoittaa lapsen ky- kyä oman käyttäyty- misen säätelyyn		
lapset oppivat oman vuo- ron odottamista			
kohtaamistaitojen harjoi- taminen			
vuorovaikutusleikin toi- minnalla voidaan muokata lapsen käyttäytymistä			
vahvistaa tunteiden sääte- lyä			
vahvistaa leikkitaitoja			
opitaan hyvä koskettami- nen			
opitaan koskettamaan toista hellemmmin			
opitaan hyväksymään toi- sen auttamista			
Energian kanavoiminen ja purkaminen leikkeihin vä- hentää aggressiivista käyttäytymistä			

vuorovaikutusleikin elementit siirtyvät lapsilla ja aikuisilla arkeen	Elementtien siirtyminen toiminnassa arkeen	Positiivisten toimintatapojen siirtyminen arkeen	
Vuorovaikutusleikin elementit näkyvät nämä sisäistäneen päiväkodin työntekijän arjessa			

Liite 5. Vuorovaikutusleikki lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymisen tukemiseen tulokset.

Pelkistys	alaluokka	yläluokka	Pääluokka
hyvän tunteen välittyminen	Lapsen mielihyvän kokeminen	Positiivisten tunteiden/asioiden kokeminen	Lapsen positiivisen mielenterveyden kehittymisen tukeminen
etsitään tapoja, jotka tuo lapselle iloa			
laulun tuoma nautinto			
hoivan tuoma nautinto			
positiivisen muistijäljen jättäminen			
lapset muistavat ohjaajan positiivisessa valossa			
Positiivista			
vuorovaikutusleikki tarjoaa kivoja leikkejä			
vuorovaikutusleikki on kivaa			
vuorovaikutusleikkituokioissa korostuu leikillisuus, positiivisuus ja huumori			
vuorovaikutusleikki on iloista			
ryhmäläiset tuottavat yhdessä iloa			
lapsen tunnekokemuksen luominen, että aikuisen kanssa on mukavaa			
vuorovaikutusleikillä on hyviä vaikutuksia pienen lapsen elämässä			
lapsen avautuminen			
lapsen avautuminen			
lapsen rohkaistuminen			
lapsen rohkaistuminen			
itseluottamus kasvaa			
haetaan lapselle onnistumisen tunteita			
uskallus tunteiden näyttämiseen kasvaa			
ryhmän kutsulla merkitys lapsen minäkuvan muodustumiseen	Lapsen positiivisen minäkuvan tukeminen		
lapsen ihastelu			

lapsen ihastelu			
ihastelemisen kulttuurin löytäminen on hieno juttu			
aikuinen näkee lapsen vahvuuden ja hyvyyden			
Aidon ihailun antaminen			
ollaan kiinnostuneita lapsen tarpeista	Lapsen yksilöllisten tarpeiden täyttäminen	Lapsen positiivisen huomion saaminen	
täytetään lasten hoivatarpeet yksilöllisesti			
pysähdytään antamaan hoivaa lapselle yksilöllisten tarpeiden mukaan			
ollaan tiiviisti läsnä	Aikuisen positiivisen huomion antaminen lapselle		
vuorovaikutusleikki tarjoaa spesiaalia kontaktia aikuisen hektisen arjen rinnalla			
aikuisen jakamaton huomio			
läsnäolo on turvallista	Aikuisen toiminta on turvallista ja kiintymystä tukevaa	Lapsen turvallisuuden tunteen lisääntyminen	
kiintyminen päivähoidon aikuiseen kasvattaa lapsen turvallisuuden tunnetta			
aikuisen läsnäolo on turvallista			
lapsen kiintyminen aikuiseen lisää lapsen turvallisuuden tunnetta			
positiivisen vuorovaikutussuhteen syntyminen aikuisen ja lapsen välille			
turvallisuuden tunne vahvistaa mielenterveyttä ja hyvinvointia			
turvallisuuden tunne auttaa lapsen kykyyn ottaa ohjausta vastaan			
vuorovaikutusleikki on lapselle struktuurinsa myötä ennakoitavaa	Toiminnan rakenne		
tuokion kulun ennakoitavuus vahvistaa lapsen turvallisuuden tunnetta			
vuorovaikutusleikin tuttuus tuo lapselle turvaa			
vuorovaikutusleikin tuttuus ja turvallisuus lisäävät mielenhyvinvointia			

lapset oppivat vuorovaikutusleikin rakenteen			
herättää lapsessa mielenkiintoa kavereita kohtaan	Lapsen mielenkiinnon herättäminen sosiaalisiin suhteisiin	Sosiaalisten suhteiden tukeminen	
lapsi, joka ei ole niin kiinnostunut muista ihmisistä, alkaa osoittaa mielenkiintoa toisia ihmisiä kohtaan			
lähellä oleminen kehittää sosiaalisuutta	Lähellä olemisen positiivinen vaikutus sosialisoitumiseen		
sosiaalisuus kehittyy lähellä olemisesta			
sosiaalisuus kehittyy kosketamisesta			
tavoitteena kavereiden löytäminen	Kaveri suhteen syntyminen		
tavoitteena toisen hyväksyminen			
lapset, jotka eivät ole aikaisemmin leikkineet keskenään alkavatkin leikkiä yhdessä			
lapset alkavat leikkimään keskenään harjoitteita			
ryhmäläisistä tulee kavereita keskenään	Ryhmäytyminen		
pienessä ryhmässä sosiaaliset suhteet kehittyvät hyvin			
yhteisön jäseneksi pääseminen			
ryhmään osalliseksi pääseminen			
tukee lapsen ryhmään pääsemistä			
vuorovaikutusleikki helpottaa uuden lapsen ryhmään pääsemistä			
toimii hyvin ryhmäytymiseen			
pieniin ryhmiin jakautuminen ryhmäyttää			
positiivinen vaikutus ryhmäläisten välisiin suhteisiin			
lisää hyvää yhteishenkeä ryhmässä			
perheet olleet tyytyväisiä toimintaan	Perheen tyytyväisyystoimintaan	Olemisen helpottaminen	
harjoitteiden myötä asioiden helpottuminen kotona	Arjen helpottuminen kotona		
ryhmä tukee lapsen pettymysten sietokyvyn rakentamisessa	Tunteiden käsittely helpottuu		

Espoon sivistystoimi

Tutkimuslupahakemus

1 TUTKIMUKSEN NIMI	Ryhmätheraplay - vuorovaikutusleikin käyttäminen lapsen vuorovaikutustaitojen tukemiseen	
2 KOHDEYKSIKKÖ	Tutkimuksen suunniteltu kohdeyksikkö (-yksiköt) Espoon kaupungissa Suomenkielinen varhaiskasvatus	
3 TUTKIMUKSEN Kuvaus	Lyhyt kuvaus tutkimuksen sisällöstä ja menetelmistä (max. 160 merkkiä). (Liitä tutkimussuunnitelma liitteeksi.) Kyseessä on yksittäistutkimus. Selvitän, miten ryhmätheraplay vahvistaa lapsen vuorovaikutustaitoja erityislastentarhaopettajien mielestä.	
	Aineiston otanta ja keruutapa Ryhmähaastattelu, johon osallistuu 3-5 erityislastentarhaopettajaa.	
	Tutkimuksen tarkoitus ☐ Pro gradu ☐ Lisensiaattityö ☐ Väitöskirja ☒ Muu opinnäytetyö, mikä AMK opinnäytetyö ☐ Muu, mikä? Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika: 6/2017	
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	Onko tutkimuksen kohteena henkilö (henkilöitä), jonka osallistumisesta päättää huoltaja tai edunvalvoja	☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitä Lisätietoja -kohtaan, miten huoltajan suostumus hankitaan
	Käsitelläänkö tutkimuksessa henkilötietoja	☐ Kyllä ☒ Ei
	Muodostuuko tutkimusta tehtäessä henkilötietopohjainen tutkimusrekisteri	☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, täytä myös Tutkimusrekisteritiedot -lomake
	Käytetäänkö tutkimuksessa jo olemassa olevien rekistereiden tietoja	☐ Kyllä ☒ Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan
	Onko tutkimus osa jotain laajempaa tutkimusta / projektia	☒ Kyllä ☐ Ei Jos kyllä, selvitys Lisätietoja -kohtaan.
	Lisätietoja	

	Opinnäytetyö tehdään Positiivisen mielenterveyden edistäminen lapsiperheissä - hankkeen alla, joka on suunniteltu yhteistyössä Kymenlaakson AMK:n kanssa. Hanke tekee yhteistyötä 3-5-vuotiaiden lasten kasvuyhteisöjen kanssa.	
5 TUTKIJATAHON TIEDOT	Tutkimuksen tekijä/t (alleiviivaa yhteyshenkilö) Minna livonen	
	Yhteyshenkilön osoite xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx	Puhelin xxx xxxxxxx
	Sähköpostiosoite xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx	
	Organisaatio / yksikkö, johon tutkimus tehdään Metropolia Ammattikorkeakoulu	
	Tutkimuksen ohjaaja / vastuullinen johtaja yhteystietoineen Marja Salmela FT, TtM, lehtori Metropolia Ammattikorkeakoulu xxx xxxxxxx xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxi	
6	Arvioi, miten tutkimus hyödyntää kaupungin palvelujen kehittämistä: Tutkimus parantaa varhaiskasvatuksen laatua, tuomalla lisää tietoa aiheesta.	
7 TUTKIMUKSEN TE- KIJÖIDEN SITOUMUS JA ALLEKIRJOITUK- SET	Sitoudun siihen, että en käytä saamiani tietoja asiakkaan, hänen läheistensä tai Espoon kaupungin vahingoksi enkä luovuta saamiani henkilötietoja ulkopuolil- sille, vaan pidän ne salassa. Tutkimustulokset esitän niin, ettei niistä voida tun- nistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä. Noudatan henkilötietolaissa ja muualla lainsäädännössä mainittuja säännöksiä henkilötietojen käsittelystä ja salassapi- dosta.	
	Paikka ja aika 4.4.2017 Espoo	
	Allekirjoitukset ja nimenselvennykset Minna livonen	

8 PÄÄTÖS	☒ Tutkimuslupa myönnetään ☐ Tutkimuslupa myönnetään ehdollisena: Myönnetyn tutkimusluvan numero: 14/2017 ☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä seuraavin perustein: Pyydetään lähettämään tutkimuksen valmistuttua sähköpostitse samaan osoitteeseen kuin tämä tutkimuslupahakemus ☐ Tiivistelmä ☒ Koko tutkimusraportti Espoossa 25/4 2017 Päätäjän allekirjoitus Varpu Ojala Nimenselvennys Virka-asema Vs. varhaiskasvatuksen kehittämisspäällikkö
<p>Tutkimusluvan myöntäminen ei velvoita tutkimuksen kohteita osallistumaan tutkimukseen. Tutkijan on neuvoteltava aina erikseen tutkimuskohteena olevien organisaatioiden kanssa tutkimukseen osallistumisesta ja kohteen nimen mainitsemisesta tutkimusraportissa.</p> <p>Tutkimuksen teko ei saa häiritä tutkimuskohteen toimintaa.</p>	

9

LIITTEET

Merkitse alle rastilla

- Tutkimussuunnitelma
 Tutkimusrekisteritiedot
 Muu, mikä